Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1060 ՇԱԲԱԹ 18 ՅՈՒԼԻՍ 1887 (Ն. Տ.) 30 ՅՈՒԼԻՍ 1887 10 ՋԻԼԳԱՏԻ 1304

20 ՓԱՐԱ. (ՄՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՄԻ ԵՒ ԻՆՉ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ.
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible] ՕՐԱԳՐԻ
Վալաթիա, Նորատունկեան-Խան

[illegible]

غزته ادارهسنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ. (ՄՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դրամներով	160
» » Վեցամսեայ	» »	80
» » Եռամսեայ	» »	40
Գաւառաց » եւ տեղական		
թղթատարով տարեկան	» »	240
Գաւառաց համար եւ տեղական		
թղթատարով վեցամսեայ	» »	120
Օտար երկիրներ, տարեկան	ֆրանք	58
» » վեցամսեայ	»	26

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն եւ չտարուիր.

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 18 ՅՈՒԼԻՍ, 1887

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

Ռուսահայոց դպրոցական խնդրոյն վրայ առնուած նորագոյն տեղեկութիւնք աւելի նպաստաւոր են։ Անցեալ օր Տփղիսէն հաւաստի աղբիւրէ մեզ տրուած տեղեկութեան մը համաձայն ծանուցինք թէ Ռուսիոյ պետական վարժարանաց մէջ կրօնագիտութիւնն հայ աշակերտներու ռուս լեզուաւ ուսանելու հրամանը չէ գործադրուած, և թէ իրերն առջի վիճակին մէջ կը մնան։ Կաւկասիայէն եկած իրազեկ ուղեւորներ ևս նոյնը կը հաստատեն։ Բնտ այս նորագոյն ծանօթութեանց, արդէն նոր օրէնք կամ կանոն մը չէր հրատարակուած՝ պետական վարժարանաց հայ աշակերտներուն ռուսերէն աւանդելու կրօնագիտութեան դասերն, այլ Կաւկասիոյ Կուսակալն այսպիսի խորհուրդ մ՚ուղղեցած էր, և հաւանօրէն ներքին գործոց և հանրային կրթութեան նախարարքը ևս համաձայն էին Ցօնտուքովիորսքով Իշխանին։ Բայց այդ խորհուրդ չէ իրագործուած, յորմէ կարելի է մակաբերել թէ ապարդիւն չէ մնացած Վեհ. Հայրապետին միջամտութիւնն, որուն հետ բանակցութիւն բացած էր Կուսակալն։ Այս մասին ռուս իշխանութեանց ցարդ ըրածն ո՛չ այլ ինչ թուի լինել բայց եթէ նախապատրաստութիւն մը ապագայ տնօրինութեան մը։ բայց, առ այժմ, այդ տնօրինութիւն չէ գործադրուած։

Մեր անցեալ օր ծանուցինքն նաեւ թէ Վեհ. Հայրապետն առ Կաւկասիոյ Կուսակալն ուղղած է նոր պաշտօնագիր մը դպրոցական խնդրոյ վերաբերմամբ։ Վեհ. Մակար Կաթողիկոս հրատարակութիւններէ չտեսրժիր. կ՚ուզէ՝ կ՚ըսեն՝ լռելեայն գործել։ Այն միջավայրին մէջ ուր կը գտնուի՝ Ն. Վեհափառութեան այս զգուշաւորութիւն անհասկնալի չէ։ Հետեւապէս, դեռ ևս տեղեկութիւն մը չկրցանք առնուլ հայրապետական նոր պաշտօնագրոյն պարունակութեան վրայ։ Բայց կ՚իմանանք թէ Կառավարութեան եւ Կաթողիկոսին միջեւ առկախ մնացած կարեւոր կէտ մ՚է՝ Հայոց վարժարաններուն մէջ սրբազան պատմութիւնն ո՛չ միայն հայերէն այլ և ռուսերէն աւանդելու պահանջումն, որուն բնականապէս կը հակառակի Հայրապետը։ Կառավարութիւնը կը պահանջէ եղեր որ ուսման այդ առարկան ռուսերէն աւանդուի պարտաւորիչ կերպիւ, բայց դասատուք ազատ լինին հայերէն ևս աւանդելու սրբազան պատմութիւնն։ Որովհետեւ այս պահանջումն Ս-ուղի մը վերջնական ձեւն առած չէ տակաւին, լուսալի է որ ռուս Կառավարութիւնն, յարգելով իւր հայ հպատակաց ամենէն փափուկ և ամենէն գովելի զգացումները, չի պնդեր այս անհաւատալի պահանջման վրայ։

Վարժարանաց փակմամբ, 36,000 հայ աշակերտք տունը մնացած էին, և 900 հայ դասատուք և դաստիարակք՝ իրենց ապրուստի միջոցներէն զրկուած։ Փակեալ վարժարանաց ամենքն ալ բացուած են։ Մխական վարժարանաց (նախակրթարանաց) մասին, Կառավարութիւնն արդէն արգելք մը չունէր։ Կը պահանջէ միայն թէ իւր կրթական պաշտօնեաք իրաւունք ունենան ամեն ժամանակ այցելու նախակրթարաններն, և անձեռնհաս դատուած վարժապետները պաշտօնանկ ընելու։ Թէպէտ այս տրամադրութեան արտաքին նպատակն հանրային կրթութեան օգուտն է, և թէպէտ վարժապետ մը պաշտօնէն հանել տալու համար կառավարական պաշտօնեայք նորա մանկավարժական անձեռնհասութիւնը մէջ կը բերեն, բայց դիւրահասկնալի նկատմամբ մը, Կառավարութիւնն այս մէջոցը գտած է կրթական ասպարէզէն հեռացնելու համար անցեալի դործիչներ, որոց բաղաքական և ընկերական գաղափարք անընդունելի կը համարուին։ Ուսուցչաց և դաստիարակաց մասին այս զգուշութիւն այժմ մեծագոյն խստութեամբ ի գործ կը դրուի բուն Ռուսիոյ մէջ։ Ուսուցչաց ռուսահպատակ լինելու օրէնքը ճշդիւ կը գործադրուի, թեպետ կ՚երեւի թէ Վեհ. Հայրապետին ձեռքն է ի հարկին բացառութիւններ ընել տալ. օրինակի համար, Դեր. Օրմանեան Սրբազանի մասին, որ Գէորգեան ճեմարանի ատուածաբանական ուսուցիչ կը կարգուի՝ պահելով հանդերձ օսմանեան հպատակութիւն։

Կառավարութիւնն արդէնք չունէր նաև հոգեւոր ուսումնարանաց դէմ, որոցմէ մեկ մեկ հատ կայ (կամ կրնայ բացուիլ) առաջնորդանիստ քաղաքներուն մէջ։ Այս «սեմինարեալք» ապաքէն չփակեցան։ Կառավարութեան արգիլած դպրոցներն էին՝ ոչ-հոգեւոր միջնակարգ վարժարանք։ Կառավարական սկզբունքը սա է թէ, Հայոց նախակրթարաններէն եկող աշակերտք մտնեն պետական ուսումնարաններն, եթէ չեն ուզեր ընդդրկել եկեղեցական կամ վարժապետական ասպարէզն, յորժամ կրնան մտնել վերոյիշեալ հոգեւոր դպրոցներէն մին, ինչպէս Դէորդեան ճեմարանը, կամ Ներսիսեան Ուսումնարանը։ Բայց և այնպէս, Կառավարութիւնը թող կուտայ որ շարունակուին արդէն բացուած միջնակարգ վարժարանք երկու սեռի։ Բայց նորերը չեն կրնար բացուիլ. կամ, եթէ բացուին, պէտք է ո՛չ միայն յարմարին ուսման կառավարական յայտագրոյն, այլ և ենթարկին կառավարական հսկողութեան։ Խնդիր էր ուրեմն որոշել թէ ո՛ւր կը վերջնայ նախակրթութիւնն, և ո՛ւր կը սկսի միջնակարգ կրթութիւնն։ Այս մասին Վեհ. Կաթողիկոսին բանակցութիւնք ապարդիւն չմնացին, և Կառավարութիւնն ի սկզբան սահմանածէն քիչ մ՚աւելի ընդարձակեց հայկական նախակրթութեան ասոիճանն։

Հոգեւոր ուսումնարանք կարեւոր դեր մը կը կատարեն Ռուսահայոց կրթական դրութեան մէջ։ Կառավարութիւնը կը պահանջէ որ հայ վարժարանաց մէջ ուսուցչական պաշտօն վարել ուզող ամեն անձ ի ձեռին ունենայ վկայական կրթական բարձրագոյն հաստատութենէ մը։ Պետական վարժարանէ մը վկայական չունեցող ուսուցիչ մը կրնայ պաշտօնավարել ազգային վարժարանաց մէջ, եթէ հոգեւոր ուսումնարաններէն վկայական ունենայ։ Կրթական այս սակաւաթիւ հաստատութիւնք սահմանեալ են արտագրելու բովանդակ ռուսահայ ժողովրդեան նոր սերունդը կրթել կոչուած մարմինը։ Դիտաւորեալ է ուրեմն իմանալ թէ Վեհ. Մակար Կաթողիկոս յատուկ խնամ կը տանի եղեր իւր նախորդէն հիմնեալ ճեմարանին յառաջդիմութեան։

Ռուս Կառավարութիւնը կ՚ըսէ թէ, հայ աշակերտաց շատ մը դասերուն ռուսերէն աւանդումը պահանջելով, իւր նպատակն է ապահովել ռուս լեզուին հիմնովին ուսուցումն հայ ուսանող մանկտւոյն։ Նախակրթարանաց մէջ իսկ, յետ այսորիկ, ո՛չ միայն ռուս լեզուն, այլ և ռուս ազգին պատմութիւնն եւ աշխարհագրութիւնը ռուսերէն պիտի աւանդուին, և, ինչպէս տեսանք, նոյն վարժարանաց մէջ սրբազան պատմութեան եւ իւր պետական վարժարանաց մէջ ալ կրօնագիտութեան ռուսերէն աւանդումը պահանջելու ասոիճան ռուս Կառավարութիւնն յառաջ կը տանի այս ձգտումն։ Բնական է որ Կառավարութիւն մը իւր պաշտօնական լեզուին ամեն ազգէ հպատակներու մէջ խնամով աւանդուիլը պահանջէ։ Այս ո՛չ միայն Կառավարութեան այլ և հպատակաց շահն է։ Պետական լեզուն քաջ գիտցող հայ պատանի մը աշխարհային յաջողութեան կարեւոր միջոցներ ձեռք կրնայ բերել։ Ընդհակառակն, երկրի մը պետական լեզուն ազգասիրութեան տեսակէտով չսովրիլ՝ տխմարութեան ծայրագոյն ասոիճանն է։ Հետեւապէս, այս նկատմամբ Ռուսիոյ մէջ եւս Կառավարութեան հոգածութիւնն հասկնալի է, եթէ միայն չտարուի ախպիսի ծայրայեղութեանց, որք երկիւղ տան ռուսահայ ժողովրդեան թէ, պետական լեզուի դասին ներքեւ, Կառավարութիւնը տարբեր դիտաւորութիւններ յառաջ կը տանի։ Թէ այդպիսի երկիւղ մը իրօք կայ ռուսահայ ժողովրդեան սրտին մէջ, և թէ ա՛յդ պատճառաւ պետական լեզուին ուսումը ցարդ փափաքուածին չափ յառաջ չէ տարուած՝ ճշմարտութիւն մ՚է ամեն իրազեկներու համար։ Եւ այսպէս, ռուս պաշտօնէից ոմանց ծայրայեղ եռանդը պետական լեզուի մասին՝ առաջադրուած նպատակին բոլորովին հակառակ արդիւնք կրնայ տալ։

Ի վերջոյ, կաւկասեան դպրոցական խնդրոյն մէջ Վեհ. Կաթողիկոսին ջանքերն ապարդիւն մնացած լինել չեն թուիր։ Ն. Վեհափառութիւն դրած է Ռուսահայոց հմտագոյն մասնաւոր անձերու խորհրդով, և աջակցութեամբ Սինոդականաց։ Առաջնոց ձեռնհասութիւնը կրթական խնդրոյն մէջ և վերջնոց բարոյական քաջութեան չափը կառավարութեան հետ բանակցութեանց մէջ՝ արդէն փորձուած են։ Մեզ կը թուի թէ ո՛չ մեկ Կաթողիկոս կրնար յաջողիլ բառնալու 1884 փետրուի Կրթական Օրէնքն, որոյ մէկ դեղչեալ գործադրութիւնը տեղի ունեցաւ Կաւկասեան վարժարանաց վերաբացումէն յետոյ։ Եթէ ռուս Կառավարութեան ընդունելի համարուած Կաթողիկոսը չյաջողեցաւ բոլորովին ջնջել այդ նոր Օրէնքն, ռուս Կառավարութեան հանդարտութիւնը չվայելող ո՛չ մեկ Կաթողիկոս անոր չէր կրնար ուելլին ընել։ Բայց այս համարում կը յուսանք թէ արդեւք չի՛ մնար Վեհ. Մակար Կաթողիկոսին՝ այսուհետեւ ալ ամենայն յարատեւութեամբ պաշտպանելու իւր խնամոց յանձնեալ նուիրական իրաւունքներն ու թանկագին շահերը։

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱՊԵՏ ՄԸ

Գ. Խաչատուր Մարգարեան (Ղարա-Մուրզա), ռուսահայ երաժշտապետն, որոյ Կ. Պոլիս ժամանումը ծանուցինք, ծնած է 1853ին Խրիմու Դարասու-Պազար քաղաքին մէջ, հայ-հռոմէական ծնողքէ։ Այս քաղաք, երբեմն բազմահայ, աժմ եւս կը պարունակէ 400 հայ ընտանիք։ Գ. Խաչատուր հոն կրթուեցաւ Մխիթարեանց ծխական վարժարանին մէջ։ Խրիմու քաղաքաց մէջ կան բազմաթիւ հայ-հռոմէականք, և Մխիթարեանք դպրոցներ ունին մէկ քանի քաղաքներու մէջ։ Գ. Խաչատուր միջնակարգ դաստիարակութեան վերաբերեալ առարկաներն առանձինն ուսաւ։ Զորս տարեկան էր երբ մեծ սէր ցուցուց դաշնակի։ Ութ տարեկան էր երբ կանոնաւորապէս դաշնակի դասեր սկսաւ առնուլ, և 16 տարեկանէն արդէն ուսուցիչ էր դաշնակի։ Երաժշտութիւնն իրեն մանաւանդ իրաբաւ, և իբրեւ ուսուցիչ, մանկավարժական արուեստն ևս մակեց։

Գ. Խաչատուր Մարգարեան երաժշտութեան մէջ իւր յատուկ ուսումնասիրութեան առարկայ ըրաւ հայկական ազգային երգերը, զորս ժողովել, երաժշտական արուեստին պահանջմանց համեմատ կանոնաւորել և ձայնագրել (նոթայի վերածել)՝ իւր գլխաւոր աշխատութիւն եղաւ։ Այսպէս կարդադրած է 150 կտոր ազգային երգեր, բաժանեալ չորս տարբեր ճիւղերու, Ազգային, Ժողովրդայինք, Սրբազան երգեր, և Բնաբերդականք։ Տակաւին ունի ժողված 200 երգեր, զորս մի և նոյն մեթոտներով կ՚ուզէ ուսումնասիրել և կանոնաւորել։

Գ. Խ. Մարգարեան ո՛չ միայն ուսումնասիրած է ազգային երգերն, այլ և անոնցմով ազգայնոց սիրտերը ջերուցանելու միջոցն ալ գտած է։ Ի Տփղիս երեք տարի մնացած է, կազմակերպելով ազգային երգերու և ազգային երաժշտութեան ճշմարիտ նուագահանդէսներ որք մեծ ընդունելութիւն գտան։ Իրեն ազակից ունէր 40—50 երիտասարդաց երգեցիկ խումբ մը։ Տփղիսէ Բագու անցաւ, ուր այժմ Մարդասիրական Ընկերութեան ծախիւք տեղւոյն ազգային միջնակարգ վարժարանին երաժշտութեան դասատու է, և ուր նմանապէս կազմակերպած է բազմաթիւ ազգային նուագահանդէսներ։ Այս երաժշտական հանդէսներու նիւթերուն վրայ դաղափար մը տալու համար, ընթերցողաց կը ներկայացնենք քանի մը կտորներ։—

1886 ապրիլ 3ին նուագահանդէսին նիւթերը.

1. «Տէ՛ր կեցո՛ զՀայս», կ՚երգէ Պ. Վարդիկեան և խումբն։—2. «Ազոթեայ վասն մեր», երաժշտութիւն Վերերի, խումբը։—3. «Աստուած որ զայս նոր», կ՚երգէ խումբը։—4. «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ», խումբը։—5. «Սաղմոս ասացէք» երաժշտութիւն Վերերի խումբը։—6. «Մին Աստուած է», կ՚երգէ խումբ։

Ա. «Բամա-Բաթիրայի գրական գործունէութեան ընդհանուր տեսութիւն», կը կարդայ Պ. Բալանթար։

Բ. «Վաստակաւոր դաշը» կը կարդայ Պ. Գալստեան։

Գ. «Մի ոտանաւոր Բամա-Բաթիրայից» Պ. Դանիէլեան։

Դ. «Լեռնի վտակից մի կտոր» Պ. Բալանթար։

Ե. «Բամա-Բաթիրայից» Պ. Պետրոսեան։

7. «Ելա՛ ժամանակ», խումբը։—8. «Բաւ է եղաւաբ», խումբը։—9. «Ամէն վենուորաց Տրուխաորը օրերայից», երաժշտութիւն Վերդի։—10. «Մայր Սրաքսի», երկձայն, Պ. Վարդիկ և Շահլամեան։—11. «Վիշտ», Սաւուղ ողբերգութիւնից», խումբը։—12. «Վանեցոց խրախոյս», Պ. Շահլամեան և խումբը։—13. Զու Զէյթունցոց..., կ՚երգէ խումբը։

1887 փետր. 12ին տրուած նուագահանդէսի մը մէջ, վերոյդրեալներէն զատ կը գտնենք հետեւեալ երգերը։

3. «Հանգիստ իմ անոյշ»։ 5. «Դու զով խնդրես»։—6 «Բամ՝ որոտան»։ 8. «Կեցցէ՛ Շատուհ»։ 10. «Բարէ՝»։ 15. «Զմեռն անցաւ»։ 16. «Ով Հայրասղնք»։ 13. «Ահա հրեշտակը»։ Նաեւ Վարդան և Կիլիկիոյ երգեր։

Պ. Խ. Մարգարեան, որ Ղարա-Մուրզա մականուամբ ճանչուած է ռուսահայ ժողովրդեան մէջ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պատարագի պաշտօնն ևս ձայնագրած է ամբողջովին, հետեւողութեամբ էջմիածնական եղանակին, եւ իբրեւ մասն սրբազան երաժշտութեան, իւր խմբին բազմիցս երգել տուած է մեծ յաջողութեամբ։

Դպրոցական արձակուրդին օգուտ քաղելով, այս ռուսահայ երաժշտապետ Կ. Պոլիս եկած է, ուստից Վենտիկի Վանքը պիտի երթայ, Մխիթարեան Միաբանութեան անդամոց հաւաքած ազգային երգերն և եղանակներն ուսումնասիրելու։ Առաջիկայ տարի մտադիր է ուղեւորիլ Հայաստան, հաւաքելու համար ժողովրդային նորանոր երգեր։ Ի Կ. Պոլիս անցուցած քանի մը օրերէն ևս կ՚ուզէ օգուտ քաղել՝ իւր երաժշտական մասնագիտութեան վերաբերեալ ընտութիւններ ընելու համար։

ՅԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Վերջին երկու շաբաթներուն մէջ, քաղաքական վիճակը կարեւոր փոփոխումներ կրեց։ Եգիպտական Խնդրոյն վրայէն վարագոյրը վերցաւ, և անգլօ-թուրք Պայմանագրոյն Վեհ. Սուլթանէն վաւերացումը ձեռք բերելու համար բրիտանական դիւանագիտութեան ըրած ճգանց ունայնութիւնն յերևան եկաւ։ Բարեբախտաբար, անգլօ-թուրք յարաբերութիւնք չվատեցան, և տակաւին յոյս կայ թէ օր մը Անգլիա կարենայ համաձայնիլ Թուրքիոյ և միւս Տէրութեանց հետ՝ եգիպտական կընճիռներու մասին։

Ուրիշ անյաջողութիւն մ՚եղաւ Քոպուրկի Իշխանին ընտրութիւնը։ Պուլկարք կը յուսային թէ Իշխանը անմիջապէս պիտի պատասխանէր պուլկար ազգին հրաւէրին։ Բայց Քոպուրկի Իշխանը շատ զգուշաւոր ընթացք մը բռնեց, և նախ կը ջանայ եւրոպեան Տէրութեանց միահամուռ հաւանութիւնը ձեռք բերել։ Բայց անհաւանական է որ Ռուսիոյ հաւանութիւնն ստանայ, և հետեւապէս, իրենց ազգային տագնապին վերջ տալու նպատակաւ Պուլկարներուն ըրած նոր ձեռնարկն ևս անյաջողութեան դատապարտեալ կը կարծուի։

Բայց այս կիսամսեին մէջ անյաջողութիւններ միայն չունեցանք արձանագրելու։ Ֆիղանեան սահմանաց մասին գոյացեալ անգլօ-ռուս համաձայնութիւնը կարեւոր յաջողութիւն մ՚էր, որով միտքերն երկար ժամանակէ հետէ յուզող խնդիր մը միջազգային օրագրէն հանուեցաւ։

Նմանապէս, Կրետէի խնդրոյն լուծումը նշանակելի կարեւոր յաջողութիւն մ՚եղաւ, զոր կը պարտինք Վեհ. Սուլթանին հայրենասիրական իմաստուն քաղաքագիտութեան։ Բարեդէպ շնորհներով, Ն. Վեհափառութիւն երբախտաւորտ թողուց իւր կրեցեալ հպատակներ, ևս քան զեւս սիրելի հանդիսացնելով անոնց աչքին՝ օսմ. վարչութիւնն որոյ այլ և այլ թերութիւններէն կը գանգատէին։

Այսու ամենայնիւ, Պալքանեան թերակղզւոյն անկերպարան վիճակն ո՛չ նուազ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Պուլկարիոյ և Արեւ. Բումելիոյ ժողովրդային յուզումը կրնայ յառաջ բերել անակնկալ դէպքեր։ Քոպուրկի Իշխանին ընտրութեան ցարդ անյաջող վիճակը դէպ ի ազդեցութիւն ունեցաւ Խնամակալութեան դրից վրայ, որ շատ խախուտ է կ՚ըսուի։ Խնամակալութեան տապալումը կրնայ նոր խռովութեանց դուռ բանալ։ Սերբիա ևս անհաստատ վիճակ մ՚ունի, թէեւ Պ. Ռիստիչի հետ ռուսասէր—ազատական կուսակցութիւնն յիշխանութիւն անցաւ, բայց անհամաձայնութիւն կայ եղեր ի մէջ նոր վարչութեան և Միլան թագաւորի։

—)(6)(—

ԹԵՐԹՕՆԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ԹԷՌԷԶ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԺԱԳ ԵՒ ԺՈՒԺ

Մուրացիկը, Նէքանն անցնելէ և լճակաց ափունքը բերելէ յետոյ, Պաբատանի անտառն ապաստանած և անտէր Ռամառանդէնի կողմն ուղղուած էր. գիւղացիներ տեսած էին զնա այդ քաղաքին շրջակայքը. մինչեւ իսկ Մէնդուքի ճամբան հարցուցած էր նոցա. ի Մէնդուք, պղտոյտէն բաժնուելով, Դուռի կառամբին սպասեր էր ի Վիէզոն եւ ի Նըվէռ ու երկրորդ կարգի տուն մը առած էր այս վերջին քաղաքին համար։

Ի Նըվէռ, չկրցան գտնել նորա հետքը։

Հաւանական էր որ խոհեմութիւն համարած լինէր ճամբուն վրայ կանգ առնուլ և անտի հետիոտն երթալ կամ ուրիշ կայարան մը, կամ ուրիշ ճամբայ մը բռնել։

Հետեւաբար ամեն յոյս կորսուած էր։

. . . . . .

Ժանն երկու ամիս հիւանդ պառկեցաւ, եւ հայր Ֆիէռիմոն երկու ամիս երկուանցամէջ էր թէ պիտի կրնա՞ր նորա խելքն ի գլուխ բերել։

Մոլեգին զառանցանքներ ունեցաւ, որոց միջոցին բերանէն դուրս տուաւ արտառոց բանդագուշանքներ։

Վերջապէս ինքզինքը դտաւ քիչ մը, ապաքինութեան ճամբուն մէջ մնաւ, եւ թէեւ տակաւին շատ տկար, կրցաւ ոտք ելնել, պատուհանին մօտենալ, դիտել դաշտերը, վայելել արեգական կենսացնող ճառագայթները, քանի մը օր յետոյ դուրս ելնել, հինգ վեց քայլ առնուլ, նախ հօրը կամ ամուսնոյն թեւին կրթնած, յետոյ միայնակ քալել, և վերջապէս աւելի երկար շրջագայութեանց սկսիլ։

Այդ պայմաններէ մէկոյն միջոցին, Ժանն կանգ առած էր սիրուն անտառի մը եզրը։

Մտախոհ նստած էր ծառի մը կոճղին վրայ, իւր տխրութեամբ և թախծալից յիշատակներով հանկէալ, երբ յանկարծ ճամբուն ծայրը նշմարեց մարդ մը որ իւր կողմը կուգար։

Ցամբընթացիկ ու գլխիկոր կը քայէր նա, իւր թէ պաշարեալ լինէր մտագին խորհրդածութեամբ։

Կ՚երեւի թէ Ժանն ճանչեց զնա այնքան հեռուէն, որովհետեւ ընդոստ ոտք ելաւ, սարտաց և մրմնջեց։

—Ի՞նքն է։

Երբ մարդը քանի մը քայլ ևս յառաջացաւ, Ժանն ապահով եղաւ թէ չէր սխալած, ձեռները տրտին կրթնցուց՝ տրտմեալ, ձեռները ճնչելու համար, և, անկարող հեռանալու, այնքան մեծ էր տրտմութիւնը, վերստին նստաւ կոճղին վրայ։

Անցորդին մտախոհութիւնն այնքան խորին էր որ Ժաննի մօտ եկաւ առանց աչքերը վեր առնելու, և երբ նորա մօտ հասաւ և ինք ևս նշմարեց զնա, խուլ բացագանչութիւն մ՚արձակեց։

Ռնդունքն ուռեցան, աչերն տտելութեան չող մ՚արձակեցին և մահահանգոյն ծգգռնութիւն մը ծաւալեցաւ դէմքին վրայ։

Մարդը բարձրահասակ եւ վայելչակազմ էր, իւր երեսուն տարեկան, առոյգ ագեղ, և ցագարակատէր ազնուականի պէս հագուած. մետաքսեայ նեղ թիլինցակ մը սեղմած էր նորա կրծքի իրանն, եւ կտաւէ բարձր հեկեր ամփոփած էին նորա արուեստն մինչեւ ծունկերը։

Նա որ մօտէն դիտած լինէր, նոյն իսկ առանց դէմքը տեսնելու, խորհրդաւոր անծանօթն որ պահուրտած էր խոստովանարանին ստուերին մէջ՝ Ժաննի ամուսնութեան օրը, թերեւս ճանչէր թէ նոյն մարդն էր որ կանգ առած տարաբաղդ կնոջ առջեւ, քինախնդիր և բարկացայտ աչերով։

Այդ մարդն, ըսենք անմիջապէս, Կիւյ տը Դէէգուռն էր, որ Պաբատանի անտառին մօտ կը բնակէր կէս ապարակ և կէս գղեակ կիսափուլ տուն մը, որոյ ուղղութեամբ Լա Մարտի տեսած էր վաղէն փոքրիկ ծուռժի յարչտակչին։

Վայրիկ մը կանգ առաւ Ժաննի առջեւ, արհամարհօտ ակնարկ մը նետեց նորա վրայ, յետոյ, հաղիւ գլխարկն հանելով, ճամբան շարունակեց, առանց քաղաքաւարութիւն մը ընելու կամ յարգանքներ։

Այլ յանկարծ կանգ առաւ։

Ժաննն, դողդողալով, կը կոչէր զնա.

—Կի՛ւյ, Կի՛ւյ, կը պաղատիմ, բա՛ռ մը։

Հեգնական ժպիտ մը սաւառնեցաւ նորա շրթանց վրայ։

—Ես ինչ գործ ունիմ ձեզ հետ։ Ինչ կ՚ուզէք ինձմէ։

—Զէ՞ք արդարութեանցս վրայ։

—Դժբաղդ էք դուք, ըսաւ անխռով ձայնիւ, և կը կարեկցիմ ձեր վրայ։

—Ինձ կը թուի թէ, Կի՛ւյ, զաւակներս անիծեալ են՝ ձեզ հասուցած չարեացս պատճառաւ։ . . . Ես սակայն երեւցիներն ինձ դէմ են. ոչ ձեր արհամարհանաց, ո՛չ ալ զայրոյթին արժանի եմ։ . . . Այդէն շատ կը տառապիմ, և հարկ չկայ որ ձեր արհամարհանքն ալ աւելնայ տրտմութեանս վրայ . . . Խոստացած էի ձերը լինիլ և զձեզ թագուով ուրիշ մը ընտրել։ . . . Ճշմարիտ է այս . . . և սակայն, թող Աստուած ներէ ինձ այս խօսքերս, կը սիրեմ զձեզ և միշտ արժանի եմ ձեր սիրոյն . . . Հօրս երդուընցայ երեւան չհանել ամուսնութեանս խորհրդաւոր չարժաւորիները . . . Ձեզ համար երդմնազանց պիտի լինիմ . . . Ունկն դրէք ինձ։

Կիւյ չէր փոխած իւր արհամարհոտ դիրքը. սակայն ակնարկներու կնոջ յուսահատութիւնն այնքան սաստիկ էր որ խորապէս զգածուեցաւ. յանկարծ յանկարծ, Ժաննի վերջին խօսքերուն, սուսկում մը նը-կարուեցաւ նորա դիմաց վրայ, դալուկն աւելի սաստկացաւ, ճակատը թրջեցաւ քրտինքով՝ որպէս թէ ահեղի խայթ մը կը շարչարէր նորա խիղճն, եւ մրմնջեց.

—Ի՞նչ պիտի խնդնիմ ինձ . . . ։

Կ.

Կսկծեցուցիչ պատմութիւն մ՚ըրաւ Ժաննն, քանիցս թպչանալով, քանիցս արտասուելով,— պատմութիւն մը զոր Կիւյ տը Դէէգուռ մտիկ ըրաւ գլխիկոր, չհամարձակելով վեր առնուլ աչերը, տարօրինակ յուսահատութեան մը մատնուած, բըռունցքը սեղմած, մերթ ընդ մերթ փախչելու խօլ փափաքներ զգալով . . .

Համառօտիւ պատմենք Ժաննն տիւ Վալ-Ռըսպոնի և Ռոպէռ Մոնդառօթի ամուսնութեանց նախընթաց իրողութիւնները։

Կիւյ տը Դէէգուռ մեծ ազարակ մ՚ուներ Պաբատանի անտառին մօտ Ագարակին կցուած էին փղատակներն հին գղեկի մը որ ցեղափոխութեան ժամանակ աւերուած էր և որ հիներէէր թէ ժամանակին սիգապանծ տեսք մ՚ունէր, ի նկատ առնլով բարձր պատերն որք կանգուն մնացած էին հակառակ հրոյն եւ ժամանակին։

Այդ գղեկին մէկ մասը վերստին կառուցուած էր եւ Կիւյ տը Դէէգուռ անդ կը բնակէր, Մառոդի ազարակին դրդն հասութիւնովը։

Սոլոնեի մէջ հողը բերրի չէ, եւ ագարակն, որչափ ալ մեծ լինէր, վեց եօթն հազար ֆրանքէ աւելի եկամուտ չէր բերեր իւր տիրոջ։

Մառոդի մէջ, որ Դէէգուռ ժամանակը կ՚անցուներ կամ օգնելով իւր ազարակապանին եւ մշակութեան նոր և աւելի խնայողական մեթոտ մը փորձելով նորա հետ, կամ որսալով, ըստ սովորի իւր հողերն, անտառներն եւ ճահիճներն յոյժ ոսպալից էին։

Սոնբռիի գղեակն եւ Մառոդ բաւական մօտ էին միմեանց եւ երկու գղեկատերը կրնային յաճախ տեսնել զիրար։

Սակայն բնաւ յարաբերութիւն չունէին միմեանց հետ։

Մինչեւ իսկ գաւառին մէջ կ՚ըսէին թէ մեկու չափ կ՚ատեն զիրար։

Այդ ատելութիւն շատ երկար ատենէ ի վեր կը տեւէր, կ՚ըսէին։

Յորդեւոց որդի եւ սերունդներէ ի վեր, Վալ-Ռըսպոնք եւ Դէէգուռք չէին ողջուներ զիրար երբ միմեանց հանդիպէին, չէին խօսակցեր, եւ իրենց հողերը սահմանակից լինելով, բնաւ առիթ չէին փախցուներ վիճաբանութիւն մը յարուցանելու կամ դատ բանալու։

Ինչ էր այս ատելութեան պատճառն։

Անցեալ դարուն սկսած էր այն՝ զոր ցի կալուածատերաց նախանձով, եւ աւանդաբար կը չարուենակէր, անոր համար որ անդամ մը սկսած էր։

Այդ ցեղական ատելութիւնը, փոխադարձ չվնասելու ժամանակին հետ, ընդհակառակն ի՛արծարծին։ Դէէգուռք եւ Վալ-Ռըսպոնը քանիցս կռուած էին եւ ամեն ոք գիտէր թէ երկուց ընտանեաց երկու անդամներ կենդանաբար եղած էին մենամարտի վայրին վրայ։

Թափուած արիւնն անհաշտելի ընած էր թշնամիները։

Ժաննն եւ Կիւյ, որք յաճախ ձիով կը պտրտէին կամ հետիոտն կ՚որսային, վերջի ի վերջոյ պատահած էին միմեանց։

(Շարունակելի)

բին, որ Աւստրիոյ կը յենու։ Կը վախցուի թէ, յունանութիւն անցնելով զօրանալէն յետոյ, Ռուսաստէրը կրնան պետական հարուած մ'ի դէմ դնել, զի բանակին և ժողովրդեան մեծագոյն մասն իրենց կողմ ունենալու միջոցներ գտեր են։ Վերջապէս, Զեռնակորայի նոր սահմանաց գծման աշխատութեանց պարբերական ընդհատումը, որը Առանաուներուն իրենց հայրենի հողն իրենց պաւ թշնամեաց յանձնել չուզելուն բնական տրամադրութենէն յառաջ կուգան, դէպ ի նոյն մ'են։ Զի գրեթէ միշտ Պալքանեան թերակղզոյ խառնաշփոթութեանց գլխաւոր թելադիրն եղած է Զեռնակորա, և ազգասիրական կնճիռը բաց դուռ մը կը թողու չեռնակորեան կամէութեանց։

Մինչ արեւելեան գործերն անհաղարտ վիճակ մ'ունին, եւրոպական միջազգային քաղաքականութեան մէջ ֆրանսօ-գերմանական աճեցուն ձգտումը մշտակայ նիւթ մ'է մտահոգութեան։ Ամեն սուրհանդակ մեզ կը բերէ նորանոր դէպքեր, որք գերման և ֆրանսացի ժողովրդոց միմեանց դէմ ունեցած վրէժխնդրական տենչութեան սաստկանալը կը ցուցնեն։ Ֆրանսա և Գերմանիա, հետեւապէս, ամեն վայրկեան պատերազմի հրատարակման պատրաստ կենալու հարկին մէջ կը գտնուին։

Ինչպէս կ'երեւի, այս երկու շաբաթներու միջոցին, մասնակի յաջողութեանց դէմ, աւելի ծանր գիտուութիւնք կային քաղաքական կացութեան մէջ։ Հաւատարիմ պատկեր քաղաքական վիճակին, Սակարանք եւս առաւելապէս՝ այդ վիճակ մ'ունեցան։ Մեր Բանուէն, զոր երկու շաբաթ յառաջ թողեր էինք 15·32, կարեւոր փոփոխումներ չկրեց, և երեկ 15·33 էր։ Երկրագործներուն 33·25 էն բարձրացաւ 33·50 ի, վիճակախնամութեան առթիւ։ Մեր Փոխառութեանց Ա. Կարգը 23 էն 22·50 և Բ. Կարգը 14·20 էն 14·10 ինկաւ։ Զորս ու կէս միլիոն ոսկւոյ նոր փոխառութեան յաջողութեան լրոյ վրայ, Տարիվէրէն 2 դրչ. ի չափ վրայ դրաւ, զի 36·50 էն եկաւ 38·25։ Կառավարութիւնն այսպիսի փոխառութեամբ մը կարող պիտի լինի կանոնաւորապէս վճարել Տարիվէրի կորոնները, որոց վճարման մէջ անկանոնութեան երկիւղներ պատճառեցեր էին գնոյն անկման։ Թուփիէն 16·33էն ինկաւ 16·23։ Օսմ. Պանքան 9 1/2 ի տեղ 9 5/8 էր երէկ։ Բրիսրիդէ արժեթուղթք 362·50, փոխանակ 361·25։ Եգիպտական Միացեալը 74 1/8 ի տեղ 74 5/8 է։ Զի Սըր Հ. Ուոլֆի մեկնումէն ղժգոհ չեն եղած արժեւորեալք, որք Անգլիացոց յեգիպտոս կենալն ապահովութիւն մը կը հաստատեն։ Թրամվէյն 307 1/2 էն եկաւ 310, մինչ մեր հրատարակին սեղանս որոշեն հաստատութեանց բաժնեթուղթք անկանոն փոփոխումներ միայն կրած են։ Մէճիտիէին տարբերութիւնը չաւելնար։ Ընդհանրապէս, 8·11 էն ինկաւ 8·3, և հրատարակի վրայ քառորդներուն աւելցուն չնորհիւ, մէճիտիէի և քառորդներուն տարբերութիւնն ոսկի գլուխ 50-60 փարայէն 20-30 փարայի ինկած է։

Օտար հպատակաց վրայ, Ֆրանսական արժեթուղթք կը պահեն երկու շաբաթ առաջուան գիները, մինչ Անգլիականը 101·1/2 էն բարձրացաւ 101·11/16 ի, Ռուսիոյ հետ համաձայնութեան շնորհիւ։ Գերմանիոյ հարուածներուն առջեւ Ռուսական 1873 ն, 96 1/8 էն երկու շաբաթ առաջ 93 7/8 իյնալէ յետոյ, անկէ ի վեր ալ 93 3/4 եկաւ, երէկ Լոնտոնէ հեռագրուած գնոյն։ Իսկ թուղթն Ռուսիոյ, որ վերջին պատերազմին մէջ 9·75է աւելի վար չէր ինկած, երէկ մինչեւ 10·20 ինկած կը գտնուէր, բաղդատմամբ օսմ. ոսկւոյ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Կրօնական ժողովը ի նիստ գումարեցաւ երէկ ի Պատրիարքարան ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Ամեն. Թրիմեան Հայրիկի։

Ժողովը որոշեց գրել Մայր Եկեղեցւոյ, Պալատու, Սամաթիոյ, Բերայի, Գատը Դիւղի, Իւսկիւտարի և Պէշիքթաշի քարոզչաց և Թաղ. Խորհրդոց որ հայկական ձայնադրութեան հմուտ երաժիշտները միայն պաշտօնի կոչեն, որպէս զի ձայնաւոր տպագիր եկեղեցւոյ շարականներն և այլ երգեցողութիւններ ձայնագրութեամբ ուսանին, և թէ ամեն երաժիշտ դասատու պարտի հայկական ձայնագրութիւնն ուսանիլ իբրեւ արհեստ։

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ այլ և այլ խնդիրներով։

Կը լսենք թէ Կրօն. Ժողովը իւր երէկի նստին մէջ նկատողութեան առեր է Բէճան Յովսէփի անուն փաստաբանին կրօնափոխութեան համար Դատական և Կրօնական գործոց Նախարարութեան մատուցած աղերսագիրն, որոյ մէջ ակնարկութիւնք եղած էին Ս. Երրորդութեան Խորհրդոյն դէմ, և որոշեր է այս մասին ձեռնհաս իշխանութեան ուշադրութիւն հրաւիրել։

Եէնի Դարուի մէջ, Նախագահութեամբ տեղւոյն քարոզիչ Դիմբասեան Դեր Հայրեակ Եպիսկոպոսի, յանձնա ժողով մը կազմուած է Թաղին եկեղեցին նորոգելու համար։ Սոյն յանձնաժողով, որոյ առենապետն է Ֆրէնկեան Մարուքէ էֆէնտի և դանձապետն Լինբսէրճեան Պողոս էֆէնտի, ցարդ 90 ոսկւոյ չափ գումար մը հանգանակած է։

Ամեն. Ս. Պատրիարքն հրամայեց Տնտեսական Խորհրդոյն որպէս զի արտօնէ յիշեալ յանձնաժողովոյ կատարելիք հանգանակութիւնը։

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻ ԶԵՌՔԻ

ՀԱՏԸ

40 — փարա — 40

ՄԱՍԻՍ այս աւուր թիւը կը պարունակէ.

Ազգային տեսութիւն (Ընդարձակ էջ-ոնով)
Քաղաքական տեսութիւն (Սքէպտիկեան խնդիր)
Ամենայն Եղբայրակցութիւն
Պ. Ջ. Բիւզանդիոն եւ Կ. Պոլիս
Թանկիկ Էֆէնտին (Վէջ)
Քաղուած շաբաթ. լրոց

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍՏ Գ.

17 ՅՈՒԼԻՍ 1887

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԴՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԵՐ

Ազգային ժողովը գումարեցաւ երէկ ի Մայր Եկեղեցի, ընդ առաջնորդութեամբ Դեր. Սիմէոն Եպիսկոպոսի Սէֆէրեան և ատենապետութեամբ Մէրէէմ գուլի Մեծ. Ճարտարութիւն էֆէնտիի։ Ներկայ երեսփոխանաց թիւն էր 32 որ ապա յանգեցաւ 47ի։

Ատենապետ էֆ. ատենը բանալով ժամ 4ին, ժողովոյ վաւերացման ենթարկեց 1883 տարեշրջանի Ի.—Ի.Զ, 1886 տարեշրջանի Ը և Թ ու ներկայ շրջանի Ա. նստի Ատենագրութիւններն որք վաւերացան առանց դիտողութեան։ Միայն այս վերջնոյն վաւերացման առթիւ Ռ. Պ—ը—ոեան էֆ. դիտել տուաւ թէ այդ նստին մէջ Ազգ. ժողովոյ Ատենապետի ընտրութիւն կատարած է առանց 24 ձայնից միութիւն վիճաւուելու՝ որ հակառակ է օրէնքաց։

Այս դիտողութեան դէմ բոլոր քոյ ձայներ բաձրացան և Բ. Ղազարոեան էֆ.՝ իբր առաջնորդ Ատենապետ վարիս 29ի նստին, բացատրեց թէ այն օրը երբ առաջին քուէարկութեան պահուն մեծամասնութիւն չէր գոյացած, ժողովը միաձայնութեամբ խնդրած էր որ անմիջապէս համեմատական քուէարկութիւն կատարուելով Մայր Դիւանը կազմուի։

Ատենապետ էֆ. յայտնեց թէ Պուլկուրեան էֆ.ի դիտողութիւնն իր անձէն աւելի, ժողովոյ արժանապատուութեան կը դպչի, ուստի չկրնար թոյլ տալ որ առանց այս մասին ժողովոյ տրամադրութիւնն յայտնուելու միջադէպը փակուի։—Տ. Եռ—ոեան էֆ. պատասխանեց թէ Պուլկուրեան էֆ.ի դիտողութիւնը կրկնող ունեցած չլինելով ինքնին զուրկ է կարեւորութենէ։ Թ—ոեան էֆ. եւս առաջարկեց չեղեալ նկատել զայն։

Ժողովականք միահաղոյն ձայնակցելով Եռսուֆեան եւ Թորոսեան էֆէնտիներուն, միջադէպը փակուեցաւ։

* *

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄՆ ԲԱՂ. ԺՈՂՈՎՈՅ

Օրակարգին անցնելէ առաջ, Ատենապետ էֆէնտի ժողովին հաղորդեց հրաժարագիրն Քաղաքական ժողովոյ որ կը յայտնէր թէ իւր սահմանադրական երկամեայ պայմանաժամը լրացած լինելով, այլ եւս կը թողու իւր պաշտօնը եւ կը խնդրէր իւր յաջորդին ընտրութեան ձեռնարկել։ Քաղ. ժողովոյ հրաժարագրոյն կցուած էր իւր համաձայնութիւնն հանդերձ Ուսումնական, Տնտեսական և Դատաստանական խորհրդոց ինչպէս նաեւ Եկամտաբերութեան և բանի մը յանձնաժողովոց տեղեկագրով, անտիպ, եւ տպեալ կանոնագրեր վասն բարեկարգութեան ազգ. վարժարանաց, Արուեստանոցի և այլն։

Հրաժարագրոյն ընթերցումէն անմիջապէս յետոյ խօսք առաւ Քաղ. ժողովոյ Վսեմ. Ատենապետ.

Ը. Նոյեան էֆ.—Մեր հրաժարականը ժողովոյդ մատուցանելու առթիւ, ներուի մեզ յայտարարել թէ վերջնական է այն, վասն զի օրինական է։ Ի հարկէ մեր համաձայնութեան վրայ պէտք եղած բացատրութիւնները տալու պատրաստ ենք, բայց չենք ուզեր Վարչութեան ամենայնութեան վրայէն տալ զանազարդէն օրէնքն ալ զայս կը պահանջէ։ Կը խնդրենք ուրեմն որ յաջորդ նստի օրակարգն անցուցնէք նոր Քաղ. ժողովոյ ընտրութիւնը, վասն զի այս վայրկենէն մենք այլ եւս դադրած ենք պաշտօնէ։

Ատենապետ էֆ. եւ երեսփոխանք խնդրեցին որ Քաղ. ժողովն հաճի իւր պաշտօնին վրայ մնալ ցընտրութիւն իր յաջորդին, ինչպէս սովորութիւն է ամենայն ժամանակ, առ որ հաւանեցաւ Նուրեան էֆէնտի։—Դարձեալ համարատուութեան, Ս. Փաշալեան էֆ. առաջարկեց Ատենապետաց Դիւանին յղել զայն ի նախաբննութիւն և այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Քաղ. ժողովն իւր գործոց համարը կը մատուցանէ ժամանակին։—Դաղարոեան էֆ. եւս նոյնը կրկնելով յայտնեց թէ Քաղ. ժողովն արժանի է շնորհակալեաց և մանաւանդ Նուրեան էֆէնտին որ գործեց, ինչ որ ալ եղած լինին իւր գործեր որք համարատուութենէն պիտի դատուին։

Ի պատասխանի Նախորդ Վարչութեան դէմ եղած ակնարկութեան, յիշեալ Քաղ. ժողովոյ դեր. ատենապետ Վսեմ. Բաբէզ էֆ. Հալաճեան խօսք առնելով, ըսաւ թէ իրենք քանիցս գրաւոր և բերանացի կերպիւ խնդրած էին Ս. Պատրիարքէն և արդի Վարչութենէն՝ արտօնութիւն տալ դիւանապետ Թէրեան Բարթող էֆէնտիին որպէս զի իրենց տրամադրութեան ներքև աշխատի և թէ այս նպատակաւ յանձնաժողով մը կազմած էին որ կարգադրած էր համարատուութեան պատրաստութիւնը, սակայն թէրեան էֆէնտիի ըղբաղմանց պատճառաւ այս թոյլտուութիւն տրուած չլինելով Նմա, տեղեկագրոյ պատրաստութիւնն առկախ մնացած էր հակառակ բոլոր փափաքանց նախորդ Վարչութեան։

Այս միջանկեալ յայտարարութեան վրայ վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ նախորդ և արդի Քաղ. ժողովոց ներկայացուցիչներուն միջև։—Նոյեան էֆ. ըսաւ թէ արդի Վարչութիւնը պաշտօնի անցած միջոցին երկու ամիս շարունակ թոյլտուութիւն բրած էր թէրեան էֆ.ին զբաղել այդ գործով։ բաց ասել, յարեց, ներկայ պարագէն սա կը հետեւի թէ Վարչութեան գլուխ գտնուող անձը պէտք է գրիչ չարժէ։—Հալաճեան էֆ. պատասխանեց թէ համարատուութեան պատրաստութիւնը դիւանդպրաց յատուկ գործ մ'է և թէ Վարչութեան անդամք անոր վրայ հսկելու միայն պարտաւոր են։ Եթ բովս նամակներ ունիմ Ս. Պատրիարքէն որք ցոյց կուտան թէ զլացուած է մեզ բարտուղարի մը աշխատակցութիւնը։—Նոյեան էֆ. Ես շաբաթն երկու անդամ անձամբ Պատրիարքարան կ'գայ և պատրաստելի մեր համարատուութիւնը, նորը կրնային ընել նաև մեր նախորդք որոց տրամադրութեան ներքև են դիւանական ամեն թուղթեր Պատրիարքարանի մէջ։

Ադենապէտ էֆ. փակեց այս վիճաբանութիւնն, յայտնելով թէ բոլորովին տարբեր խնդրոյ մը մէջ կը մտնէին երեսփոխան Տեարք։—Ապա խօսք առաւ Ռ. Թարզեան էֆ. որ առաջարկեց խնդրել Քաղ. ժողովէն ժամանակ մ'ևս շարունակել իւր պաշտօն ինչպէս օրէնքները տեսնուած են և Դ—ոբէն էֆ. կը պատասխանէր թէ Սահմանադրութեան հակառակ է այս, երբ Նոյեան էֆ. ընդմիջելով յայտարարեց թէ Քաղ. ժողովն ո՛չ ումեր իրաւունք տուած է այսպիսի առաջարկ մ'ընել, հետեւարար և ընդդիմութեան իսկ պէտք չը կայ. թէ Քաղ. ժողովն այս վայրկենէն թողած է զիւր պաշտօն և կը պահանջէ որ, եթէ կարելի է, մէկ շաբաթէն Ազգային ժողով դումարի նոր Քաղ. ժողով մ'ընտրելու համար։

Այս յայտարարութենէ յետոյ, համարատուութեան յղման մասին հակիրճ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ. Փ—ոեան էֆ. կրկնեց զայն Ատենապետաց Դիւանին յղելու առաջարկը որուն համակերպեցաւ Եռսուֆեան Վսեմ. Տիգրան էֆ. յայտնելով որ Ատենապետաց Դիւանը նախաբնիչ դիւանաց իւրաքանչիւրին պիտի յղէ իրեն պատկանեալ տեսուչ խորհրդոց համարատուութիւն. իսկ եթէ այս եղանակ չընդունուի, հարկ պիտի լինի նոր յանձնաժողով մը կազմել այս աշխատութեան համար։

Վերոյիշեալ առաջարկը կրկնուելով նաեւ ի բաղմաց, ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ և ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ.

1. Քաղ. ժողովոյ հրաժարականն յղել առ Ատենապետաց Դիւանն, ի գործադրութիւն օրինաց։

2. Քաղ. ժողովոյ համարատուութիւնն, հանդերձ իր ճիւղերու տեղեկագրերով, յղել առ Ատենապետաց Դիւանն, որպէս զի իւրաքանչիւրն իրեն պատկանեալ նախաբննիչ դիւանին յղէ ի նախաբննութիւն և ապա կատարէ ամբողջին քննութիւնը։

* *

ՕՐԱԿԱՐԳ

Վերաբնութիւն Կանոնագրի

Ս. Յակոբեանց Մենաստանին

Ժամ 5ն էր, երբ ժողովն անցաւ Օրակարգի առաջին խնդրոյն։ Ատենապետ էֆ. յիշեցուց թէ Երուսաղեմայ Միաբանութեան վերաբնեալ Կանոնագրի առաջին 8 յօդուածոց վրայ վիճաբանութիւնը փակուած էր նախորդ Դիտոին. ուստի այդ յօդուածք քուէի դրուելով, ընդունուեցան անփոփոխ։

(Այս պահուս Ատենապետ էֆ. հանգստեան պէտք զգալով, իւր աթոռը թողուց Բ. Ատենապետ Ղազարոսեան Քրիստոսորոյ էֆէնտիին և ինք մեկնեցաւ ժողովատեղիէն)։

Կանոնագրի 9դ. յօդուածին վրայ բուռն վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ։—Ց. Դ—ոբէն էֆ. դիտել տուաւ թէ այդ յօդուածի այն տրամադրութիւնը՝ թէ Երուսաղեմայ Պատրիարքը կրնայ ամբաստանուիլ Միաբանութեան կողմէ, թէեւ կը դանուէր Միաբանութեան զրկած՝ կանոնագրի ծրագրոյն մէջ, սակայն Վարչութիւնը վերցուցած է զայն, և պահանջեց որ այդ տրամադրութիւն գրուի, ինչպէս Ազգ. ժողովոյ ներքին կանոնագրոյն մէջ կը գտնուի յօդուած մը կ. Պոլսոյ Պատրիարքին ամբաստանուելուն վերաբերեալ։—Ց. Նոյեան էֆ. պատասխանեց թէ արդէն Սահմանադրութեան մէջ այդպիսի տրամադրութիւն մը դտնուելուն պատճառաւ հարկ չէր դատուած կրկնել այդ կէտը Միաբանութեան Կանոնագրոյն մէջ և թէ հետեւաբար եղած գիտողութիւնն անտեղի է։—Տ. Եռ—ոեան էֆ. ձայնակցելով Վարչութեան Վսեմ. Ատենապետին, յարեց թէ եթէ կ. Պոլսոյ Պատրիարքին ամբաստանուելուն վերաբերեալ տրամադրութիւնը Ներքին Կանոնագրին մէջ կրկնուած է, պատճառն այն է որ Ներքին Կանոնագրի մը պէտքը տեսնուած լինելով Ազգ. ժողովոյն համար, Սահմանադրութեան գլխաւոր տրամադրութիւնը յիշուած էին անդ, իսկ Միաբանութեան Կանոնագրոյն մէջ նոյն բանն ընելու պէտք մը չիկայ։

Դ—ոբէն էֆ. վերոյին խօսք առնելով, պնդեց իւր առաջարկին վրայ, Ս. Յակոբեան Վանուց օգտակար համարելով զայն, մանաւանդ այն պարագային մէջ յորում երուսաղեմայ աթոռը բաղմող Պատրիարքը փոխանակ հայրաբար կառավարելու, բռնաբար կառավարելու ելնէ։

Ս. Փ—ոեան էֆ.—Եթէ Դուրդէն էֆ. կը կարծէ թէ Երուսաղեմայ Պատրիարքին ամբաստանուելուն վերաբերեալ յօդուածք Միաբանութեան Կանոնագրոյն մէջէն վերցուելէն այնպէս կը հետեւի թէ Երուսաղեմայ Պատրիարքը չկրնար ամբաստանութեան ենթարկուիլ, չատ կը սխալի. և եթէ ապագային մէջ այդպիսի խնդիր մը ծագի, այս ժողովոյս առենագրութիւնք փաստ մ'են թէ ո՛չ ոք հակառակած է այդ տրամադրութեան։ Միայն թէ Սահմանադրութեան մէջ արդէն գրանուելովն, աւելորդ դատուած է կրկնել զայն։

Կ. Սզ—ոեան. էֆ.—Դուրդէն էֆէնտիի յիշած յօդուածը Կանոնագրոյն մէջ չը գտնուելուն հաւատիս եմ, ո՛չ այն տեսակէտով զոր պարդեցին Նախորդ ատենաբանք, այլ մանաւանդ սա տեսակետով որ այդ օրինակ յօդուածի մը գոյութիւնն ազգային իշխանութիւնը կը տկարացնէ։ Եթէ մեր Պատրիարքները, մեր Վարչութիւնները զօրաւոր չեն, պատճառն այն է որ առաջին հանդիպողին կողմէ կրնան քննադատուիլ ու ամբաստանուիլ։ Ազգային իշխանութիւնը պէտք է պահէ իւր պատկառանքն և մանաւանդ միաբանական հաստատութեանց գլուխ գտնուող անձնաւորութիւնը պէտք է զօրութիւն և իշխանութիւն ունենան։

Դուրդէն էֆ.ի առաջարկը կրկնող չլսնենալով, վիճաբանութիւնը փակուեցաւ և 9դ. յօդուածը քուէի դրուելով ընդունուեցաւ նոյնութեամբ։

Ց.դ. յ.—Ո՛ր եւ է Միաբան կրնայ ամբաստանութեան ենթարկուիլ, բայց ամբաստանողը պարտի գրաւոր ներկայացնել իւր ամբաստանութիւնն առ Ս. Պատրիարքն։ Ս. Պատրիարքին յանձնարարութեամբ ամբաստանութիւնք կը քննուին և կը վճռուին Տնօրէն ժողովոյ մէջ։

Ապա կարդացուեցան 10դէն մինչև 30դ. յօդուածք, որք առանց դիտողութեան ընդունուեցան և քուէարկուեցան նոյնութեամբ։

Ժողովոյ փակման ժամն հասած լինելով, ատենը վերցաւ, վերաբնեալ Կանոնագրոյն վիճաբանութեան շարունակութիւնը թողուելով յաջորդ նստին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԷԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Սէլամլըքի արաղութիւնը սովորական չքով տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։ Ցաւարտ հանդիսին, ներկայ զինուորք մարդանքներ կատարեցին։

Ներկայ էին հելլենական և ռումանական դեսպանք, Ռումանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Բէրէքիտէս, գերմանական դեսպանատան առաջին թարգմանը, Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարի խորհրդականներէն Պ. Ռիխդոֆէն և այլ օտարազգիք։ Վեհ. Սուլթանը նոցա ներկայութիւնը նշանարելով սենեկապետ Բաղրլը պէյը զրկեց որ յանուն Ն. Վեհափառութեան մեծարեց և պատուասիրեց զնոսա։

* *

Վեհ. Սուլթանն երէկ Սէլամլըքի պահուն Օսմանիէ և Մէճիտիէ պատուանշանաց այլ և այլ աստիճանները շնորհեց ծովային զինուորաց նորակազմ երկրորդ վաշտի սպայից և Սէլիմիէ զօրանոցին թնդանօթաձիգ զօրաց ըսպայից։

—Կայս. անձնապահ զօրաբանակի ընդհանուր պիտոյից վարչութեան նախագահ անուանեցաւ երրորդ զօրաբանակի Միրիլիվանէրէն Բաշիտ փաշա, որ հրաման ստացած է անմիջապէս մայրաքաղաքս գալով իւր պաշտօնին ձեռնարկել։

— —

ՄԵԾ ԵՊԱՐՔՈՍ

Մանչեսթրէ կ'իմանայ թէ Վեհ. Սուլթանն հաճեր է 100,000 ղրչ. բարձրացնել Մեծ Եպարքոս Քեւամիլ փաշայի ամսաթոշակն, իբր հաւատիք այն բարձր համարման զոր կը տածէ Ն. Բարձրութեան նկատմամբ։

— —

ԺԱՄՈՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

Պերլինի օսմ. դեսպանատան խորհրդական Պաղատալեան Վսեմ. Օհան էֆէնտի երէկ Թրիէստէն մայրաքաղաքս ժամանեց արձակուրդով։

—Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ յառաջիկայ եշ. օր մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի Օտէսայի Թղթատարով։ Իւր արձակուրդն, ինչպէս կը յիշուի, ժամանակ մ'առաջ ստացած է ռուսական կառավարութենէն։ Պ. Նէլիտոֆ Նախ Բեդրսպուրգ պիտի երթայ և անտի Բէլմինկէնի չերմուկներն։ Ի բացակայութեան դեսպանին՝ դեսպանատան գործերը պիտի վարէ առաջին խորհրդական Պ. Օնու։

— —

ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

Դրամական այս մեծ գործողութիւնն ընդհանուր ուշադրութեան առարկայ դարձած է։ Բանակցողներն են, մէկ կողմէ՝ Պ. Օպառէ և Սէլիմ էֆէնտի, միւս կողմէ՝ Օսմանեան Կայսերական Պանքային երկու անօրէններն։

Աւելի երաշխաւորելու համար Օսմ. Պանքային բանակցութիւններն իւր Եւրոպայի խմբակին հետ, կառավարութիւնը, Զիւհտի փաշայի խնդրանօք, հրամայած է հեռագրաց և թղթատարութեան վերատեսչութեան որ փոխանցէ Պանքային զրկած ծածկագիրը հեռագրերը։

Բանակցողաց առաջարկութիւնք խորհրդակցութեան նիւթ պիտի լինին հաւանաբար վաղը և կը յուսացուի որ խորհրդոյն Մ—ոդ—ոն նոյն օրն իսկ կամ յաջորդ օրը Պալատէն վերադարձուի առ Բ. Դուռն։

Աւասիկ փոխառութեան բոլոր պայմաններն, ի բաց առեալ շրջաբերութեան հանման գինն որ տակաւին որոշուած չէ։

Ցայտնի է թէ Պետութեան և Օսմ. կայս. Պանքային միջեւ կարգադրուած գումարը կը հանէր 6,500,000 ոսկւոյ (անուանական), որոյ 2,000,000ն կառավարութեան և 4,500,000ն Պանքային համար։ Այս գումարին վրայ աւելցնելով նոր փոխառութիւնն, կ'ունենանք 11 միլիոն ոսկի (անուանական)։ Հին եւ նոր փոխառութիւնը պիտի միացուին, այսինքն երկրորդ փոխառութիւնն առաջնոյն շարունակութիւնը պիտի նը-կատուի։ Իւր երաշխաւորութիւնն, կառավարութիւնն այս երկու փոխառութեանց կուտայ կայսրութեան մաքսատանց տարեկան հասոյթներն, որք 1,800,000 ոսկւոյ կը հասնին։ Փոխառութիւնը պիտի ունենայ 5 0/0 տոկոս եւ 2 0/0 գլխավճար։

Այս 1,800,000 ոսկւոյ գումարին 300,000ը պիտի յատկացուի պաշտօնատարաց թոշակին, 500,000ն արքունի գանձուն, 180,000ն Հանրային Պարտուց՝ ի փոխարէն հարկատու երկրաց տարեբաժնին որ մինչեւ ցարդ անվճար կը մնայ, այսինքն ընդ ամենն 980,000 ոսկի։ Մնացեալ 820,000 ոսկւոյն 550,000ը պիտի յատկանայ 5 0/0 տոկոսին, 220 հազարն 2 0/0 գլխավճարին, և մնացորդ 50,000 ոսկին պիտի գործածուի փոխառութեան ծախսոց զրոս պիտի կատարէ Հանրային պարտուց վարչութիւնն։

Կը մնայ որոշել շրջաբերութեան հանման գինը։ Գործողութեան ամբողջութիւնն, դարձուածքն և առաւելութիւնքն ակնարեւ կ'երեւին այս տեղեկութիւններէն։ Ամեն նկատմամբ՝ դրամական խիստ կարեւոր գործ մ'է այս։

Կ'իմանանք թէ շահակից կողմերը պիտի զբաղին նաեւ այն կէտին վրայ թէ ինչ պիտի լինին Տ—ի՛ի՛ արժէքութիւնք, որք մաքսատուրքի փոխարէն կը վճարուէին ցայս վայր։

— —

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ոչ-պաշտօնական տեղեկութեանց նայելով, կ'ըսէ Սատէր, Լոնտոնի դահլիճն հաւաներ է եգիպտական խնդրոյն առթիւ նոր բանակցութեանց սկսիլ։

Ցայտնի չէ թէ նոր բանակցութիւնք ինչ հիման վրայ տեղի պիտի ունենան։ Անգլիական կառավարութիւնը, կը յարէ նոյն թերթը, մանաւանդ հրահանգ զրկած է իւր Պոլսոյ դեսպանին կատարեալ տեղեկութիւն տալ ի մասին այն բարեփոխմանց զրոս Բ. Դուռն կը փափաքի մուծանել Սրը Հ. Տ. Ուոլֆի հետ կնքուած պայմանագրոյն Ե. յօդուածին մէջ, նոյնպէս և ի մասին այն դիտաւորութեանց և կարծեաց, զրոս կայս. կառավարութիւնն ունի պայմանագրոյն ամբողջութեան վրայ։

Քաղաքային դատավարութեան օրէնքաց 141դ. յօդուածը սրբագրուած է, որոյ համեմատ յետ այսորիկ Առաջնորդական և Հուգուգի դատարանք՝ ի բացակայութեան վճիռ արձակելու համար մէկ անդամ մը պիտի հրաւիրեն դատի ենթարկեալ անձն։ Այս տնօրինութիւն վաւերացած է կայս. հրամանաւ և հաղորդուած ամեն կողմ։

—Ծովային վարժարանին աշակերտներէ եօթն անձինք իւրաներկ նկարներ պատրաստելով, Վեհ. Սուլթանին ներկայացուցած էին։ Ն. Վեհափառութիւն խիստ գոհ մնալով աշակերտաց ճարտարութենէն, գեղարուեստից չքաղաքացիներ շնորհեց նոցա։ Նկարիչք նախընթաց օր Ծովային նախարար Վսեմ. Հասան փաշայի ներկայանալով, շնորհակալութիւն և երախտագիտութիւն յայտնեցին։

—Կայսերական կառավարութեան հրամանաւ, Ատանայի տեղական իշխանութիւնք մեծ քննակութեամբ ցորեն և ալիւր յանձնարարած են Յիմբրիկա, որք անյապաղ պիտի զրկուին ամենէն կարօտ վայրերն։

—Նիքոտրայի կուսակալ և զինուորական հրամանատար Թահիր փաշա հեռագիր մ'ուղղելով ի կայս. պալատ, մանրամասնօրէն տեղեկագրած է տեղւոյն երկրորդական վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսն։ Այս հեռագիր Վեհ. Սուլթանի ներկայացուած է։

—Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան, իւր կառավարութենէն երկամեայ արձակուրդ ստացած էր Եւրոպայի հանքային ջուրերն երթալու համար։ Մոհսին խան երէկ կայս. պալատն երթալով իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց և Վառնայի ճամբով յեւրոպա կ'ուղեւորի։

—Կառավարութիւնը նախընթաց օր 16,672 օսմ. ոսկի վճարեց յէսէն, Քրուբի տան, ի հաշիւ 26,680 ոսկւոյն, որ նախապէս այդ գործարանին յանձնարարեալ երկու բեռնաբարձ մեքենայից արժէքն է։

—Կայսերական կառավարութիւնը կը պնդէ Իւսքիւպ—Վրանիա երկաթուղեաց միացման գծերու ընկերութեան մօտ, որպէս զի վերջնապէս ի գլուխ հանէ աշխատութիւններն, այնպէս որ կարելի լինի երթեւեկութիւնն սկսիլ կարելի եղածին չափ շուտ։

—Երէկ առաւօտ Առանձնագրիչէն Պալիս եկող խոշոր նաւակ մը, ուր կը գտնուէին երեսունի չափ ուղեւորք, Գալ Գուլլսիի առջեւ սկսաւ ջուր առնուլ։ Ճամբորդք օգնութիւն աղաղակեցին և նաւահանգստի փարչութեան զոդենաւաներէ մէն անմիջապէս օգնութեան հասնելով մինչեւ ցամաք տարաւ նաւակն, որ ընկղմելու մօտ էր արդէն։

—Ղազալ'զադի Խրիստոֆ Եուվանօֆ անուն պուլկար սպայ մը մայրաքաղաքս գալով Դատական եւ կրօնական գործոց Նախարարութեան աղերսագիր տուեր եւ իսլամական կրօնն ընդունելու փափաք յայտներ է։ Խրիստոֆ այժմ ոստիկանութեան պաշտօնատան մէջ հիւրընկալուած է։

—Նախընթաց օր Մոմիանէի առջեւ վաճառարձակ ցեղանաւ մ'ընկղմեցաւ։ Մէջը գտնուող երկու բեռնակիրք եւս խղդուեցան։

—Ինչպէս կը յիշուի սեղանաւոր Հաճի Աւետիս անուն անձ մը զինուորական կեղծ հէվալէներու խնդրոյն առթիւ տասն տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր։ Հաճի Աւետիս այս անգամ ամբաստանուած լինելով թէ կողմնակցական տրոց Բէկէրէկները խարդախած է, նեղեռնագատ տեսնելն առջեւ դատուեցաւ և իւր այս երկրորդ ոճրին համար տասն տարուան բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ։

—Իզմիրէն կը գրեն թէ չորս ազգակերք բաղկացեալ խմբակ մը երեւան եկած էր ժամանակէ մը ի վեր ի Բուչ-Ամտա։ Աւազակաց ետեւէն զրկուած ոստիկանք ծանր կռիւ մ'ունեցեր են անոնց հետ. տասնապետ մը սպաննուեր է և ոստիկան մը ծանրապէս վիրաւորուեր է։ Աւազակք յաջողեր են փախչիլ։

—Այս չորեքշաբթի երեկոյ, պառաւկին մը կ'անցնէր Թէրէ-Պաշի փողոցէն, թեւին տակն ունենալով բաւական խոշոր ծրար մը։ Տէրվիշ փողոցին մօտեցած ատեն, ծրարը գետին դրաւ և ինք անյայտացաւ փողոցին մէջ։ Անցորդները և գրացիներ ընդհանուր տեսան թէ ծրարը կը շարժէր, և բանալով զայն, գտան հինգ կամ վեց ամսուան փոքրիկ մանուկ մը, որ ծաղկէ բռնուած էր։ Թաղին ոստիկանութիւնն անմիջապէս թաղապետական հիւանդանոցին յանձնեց այդ տարաբաղդ էակը։

—Այս առաւօտ, Գօզմա Տիվէրի անուն յոյն երիտասարդ մը Սալը-Բազարի ծովու բաղանիքը մտնելով, հազիւ եղած էր բաղնիքէն երբ տարութիւն մ'զգաց և յանկարծամահ եղաւ։

Գօզմա Տիվէրի 32 տարեկան էր, ամուսնացած և մէկ զաւակի տէր։ Դպրոցական, Գալատիոն Թանը Պ. Վասդասլի դրամատան մէջ կ'աշխատէր և կ'ըսուի թէ սրտի հիւանդութիւն ունէր։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱՃԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 29 յուլիս

Պուլանժէ զօրավարը մենամարտի հրաւիրեց զՊ. Ժիւլ

ՀԱՆԴԷՍ

ՄՐՑԱՆԱԿԱՑ ԲԱՇԽՄԱՆ

ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ ԿՏԱԿԻՆ

Երէկ, Ազգ. Ժողովոյ գումարումէն յետոյ, Պատրիարքարանի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Իզմիրեանց Կոտակի մրցանակաց բաշխման հանդէսն ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր. Ներկայ էին Կրօն. և Քաղ. Ժողովոց դիւանները ու անդամոց մեծագոյն մասը, բազմաթիւ Երեսփոխանք և ազգային պաշտօնական անձինք։

Նախագահական աթոռին դէմ յատուկ սեղանի մը շուրջը բազմած էին Իզմիրեանց Կոտակի Գործադիր Մնայուն Ցանձնաժողովոյ անդամք,

Գեր. Դարեգին վարդպ. Թաթարեան
Արժ. Յովհ. քահ. Հիւնքեարպէյենտի
» Յովհաննէս քահ. Մկրեան
Վահ. Դաբրիել էֆ. Նորատունկեան
Մեծ. Յովհաննէս էֆ. Կիւմիւեան
» Յովհաննէս էֆ. Խաչեան

Նախ և առաջ Ցանձնաժողովոյ ատենապետ Նորատունկեան Վահ. Դաբրիել էֆէնտի կարդաց հետեւեալ տեղեկագիրը.

Բարձրաշնորհ Ս. Հայր և Տեարք,

Ինչպէս յայտնի է, բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանց ընիկ Ղզլարցի ազգային իւր 1874 տարիւ 15 Թուական կտակագրեալ 20,000 սուլթանի գումար մը Կ. Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանի տրամադրութեան ներքև դրած եւ սահմանած է որ անոր տարեկան տոկոսաց կէսն բաշխուի ամ ըստ ամէն ի մրցանակ ազգային գրականութեան եւ պատմութեան վերաբերեալ լաւագոյն երկասիրութեանց հեղինակներուն, եւ միւս կէսն՝ ի նպաստ յատկանշ կարնոյ կամ Մշոյ մէջ ազգկանց վարժարանի մը։

Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովն, որպէս հաղորդուած էր սոյն կտակագիրն կտակարար Աղնուազուարթ Ագա Կարապետ Եպեանցի կողմէ, յանձնեց գործադրութիւնն Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան, և սա եւս՝ յետ իմաստասիրելոյ բարեյիշատակ հանգուցեալին կամքն, ըստ կտակագրին՝ մնայուն յանձնաժողով մ'ընտրել, և պատրիարքական 20 յունիսի 1886 թիւ պաշտօնագրով մը սոյն ընտրութիւնն ծանուցանելով յանձնարարեց Ցանձնաժողովոյս, ի մէջ այլոց, որ բարեյիշատակ հանգուցեալին կողմէ՝ յանուն Ս Բոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ հաստատեալ սոյն մրցանակաբաշխութիւնը կատարուելու համար ամ յամէ ազգային յարկի մը ներքեւ, յաւուր տօնին սրբոց Թարգմանչաց Սահակայ եւ Մեսրոպայ։ Սակայն տարւոյս յունիս 2ին՝ քննչաց վկայութիւնք, որք պիտի գնահատէին մրցանակի ա՛ռանձին գրական երկերն, պահանջն հաղորդուած չը լինելով Ցանձնաժողովոյս, Ազգ. Վարչութեան խնդրն ժողովոյ արտօնութեամբ սոյն հանդէսն՝ այս նուազ բացառիկ կերպով տեղի կ'ունենայ այսօր։

Եւ ըստ որում հանգուցեալ կտակարարին մահուանէն ի վեր առաջին անգամ է որ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի միջոցաւ կը կատարուի մրցանակաց բաշխումն, կարեւոր կը համարիմք մնայուն Ցանձնաժողովոյս կատարած քննութեանց եւ գործողութեանց վրայ խօսելէ յառաջ՝ տեղեկութիւն տալ պատրաստուած հանդիսականացդ թէ՝ բարեյիշատակ հանգուցեալն ի կենդանութեան իւրում՝ երկու տարին մի անգամ քննել տալով Ազգին մէջ երեւցած երկասիրութիւններն, հետեւեալ կերպով տեսնելիս ու վարձատրած է զայն։

1877ին հանգուցեալ Վահան վարդապետ Բաստամեանցի տուած է 500 ռուբլի՝ վասն Դատաստանագրոց Մխիթարայ Գոշի եւ իրաւաբանական հետազօտութեանց նոքա ի վերայ նոյն գրոց։

1879ին մրցանակի արժանի աշխատութիւն չգտնուելով տպագրուած է Մովսէս Խորենացւոյ Պատմութիւնն, նոյնպէս և Ագաթանգեղոսի տպագրութեան ծախսուց մի մասն հոգացուած է՝ յօգուտ Հայերէն գրոց տպագրութեան Ընկերութեան ի Թիֆլիս։

1881ին առաջարկեալ աշխատութիւններէն մրցանակի արժանի դատուած են Հ. Ղեւոնդ Վ. Ալիշանի «Շիրակը և Նորայր Բիւզանդացւոյ «Հայկական Բառաքննութիւնն», որոց և մրցանակի գումարն բաժնուելով առաջինն ստացած է 1000 ֆր. իսկ երկրորդն 500 ֆր.։

1883ին մրցանակի արժանի գրութիւնք չներկայացուելով, կտակարարին բազմանաց հանմամբ տպագրուած է ի Ս. Բեթլեհեմի Նախ Պատմութիւն Ասորեստանի Տարօնեցւոյ և տպա Ղեւոնդ Երէցի։

Այսպէս բարեյիշատակ հանգուցեալն ի ջենդանութեան իւրում քաջալերած է ներկայացեալ գրական աշխատութիւններն և օգտակար համարած է Նախնեաց Մատենագրութեան տպագրութեանը սատարել, երբ մրցանակի արժանի երկ մը չէ եղած ի վեր նոյն տարւոյ մէջ։

Կտակագրին գործադրութիւնն Ազգ. Պատրիարքարանի յանձնուելէն ի վեր, Ցանձնաժողովոյս ներկայ տարւոյ փետր. 14 թուականաւ պաշտօնական հրաւիրանաց վրայ, քննութեան և մրցման ներկայացան հետեւեալ աշխատութիւնք.

1. «Հնդեւրոպական նախալեզու» տպագրեալ երկասիրութիւնն Հայր Սերովբէ Տէրվիշեանի.

2. «Փառանձեմ և Ողիսպիա» թատերական ձեռագիր երկն Էմմանուէլ էֆ. Եսայեանի.

3. «Ճաշակ ոսկեղէն դպրութեան» միամեայ հաւաքածոյ գրաբար հանդիսին, զոր կ'ընծայեն Իւրոյս Մատաթիա էֆ. Դարագաշեան և Յակոբ էֆ. Գուրգէնեանց.

4. «Նկարագրական ուղեւորութիւն ի Հայաբնակ գաւառս» Մանուէլ էֆ. Միրախորեանի.

5. «Ուլնիա» Յակոբ էֆ. Ալլահվերտեանի.

Ինչպէս կը տեսնուի, այս երկասիրութիւններն ամենքն ալ մայրաքաղաքիս մէջ տպագրուած կամ աշխատասիրուած գործեր են։ Առաջին երկուքին նկատմամբ քննչաց վկայութիւնք թէև պատուաբեր, այլ սակայն անչափաձայն դատուեցան այն պայմանաց կամ ուղղութեան, որոց համեմատ պէտք է պատրաստուած ըլլան մրցման ներկայացեալ երկք։ Հետեւաբար ուեղրդ է առանձնօր մի առ մի յիշատակել այդ գրոց ցոյց տուած առաւելութիւններն՝ պայմանաց մասին ունեցած թերութեանց հետ։

Մինչեւ թերեւս օգտակար ըլլայ ընթերցուել ի մէջ այլոց բարմահմուտ Մատաթիա էֆ. Դարագաշեանի քննադատութեան մէկ հատուածն ի վերայ «Հնդեւրոպական նախալեզու» լեզուաբանական գրքին.

«Նախ գալով իմ առանձին կարծեաց՝ կ'ըսեմ. Դիտեմ և կը վկայեմ թէ Հ. Սերովբէ Տէրվիշեան է հմուտ լեզուաբանութիւն (linguistique) կոչուած ուսման, սակայն յիշեալ երկասիրութիւն նորա, ըստ իս, թէև բազմաչնաչ գործ, չէ ոչ ապացուցական, և ոչ մանաւանդ հայերէնի բազմարուեստ կազմութեան գաղտնեաց վրայ նոր լոյս կը սփռէ։ Հեղինակին նպատակն, ինչպէս յայտնի է յանուանէ գործոյն, «Հնդեւրոպական նախալեզու,» է յերեւան հանել, գէթ ըստ գլխաւոր տարերաց, լեզու մը որ եղած է մայր ցեղ մը լեզուաց որ կը թուին լինել դստերք այն կորուսեալ և անհետացեալ մօր։ Այս մայր լեզուն կը կարծէ գտնել հեղինակն՝ համեմատելով ընդ միմեանս այն համացեղ կամ համացեղ կարծուած լեզուներն։ Թող որ այս ճանապարհաւորերով յառաջ անհետացեալ լեզու մը, եթէ կար ևս, երեւան հանել դժուարին է, եթէ ոչ անհնարին, դեռ ուրոյնած կամ ստուգիւ գիտցած չէ թէ կա՞ր արդարև ժամանակաւ այնպիսի մայր լեզու, ուրմէն այժմ ու կարծեցեալ դուստրներէն։ Թողլով սակայն այս կէտը, գամ եղանակին որով հեղինակը կը ջանայ ցուցնել այս վերացեալ խնդիրը։ Ըսի թէ գործը չէ ապացուցական։ Հեղինակը կը ճգնի ծանօթներ հանել անծանօթէ մը որ ինդրոյ տակ է։ Զորօրինակ տեսնելով Լտ. argentum, Յն. ἄργυρος, Հյ. արծաթ, որ ունին իրարու հետ մօտ նշանակութիւն, սոցա առաջին վանկն arg կ'առնու իբր արմատ նախալեզուին մէջ, և անկէ կը դնէ այն եռապատիկ նմանութիւնը. այսպէս արմատը կ'ապացուցուի նմանութենէն, և նմանութիւնն՝ արմատէն։ Ասոր կ'ըսուի նոյնը նոյնով ցուցնել։ Բոլոր գործին տրաբանական ընթացքն այս է։ Բայց մենք ունինք զանդիկ լեզուին մէջ երեւոյթ, որմէ չէք տալիս թէ առնուած է պատրաստ մեր արմատ բառն. ո՞ գիտէ թէ Լատինն իւր argentumը, և Յոյնն իւր ἄργυρոն առած չէ պատրաստ նոյն երեւոյթէն առեւտրական և կամ ուրիշ յարաբերութեամբ։ Եթէ դնենք ևս թէ լատինին, յունին և զանդիկին այս նմանութիւնն է հին հասարակաց մօրէ մը, ցորչափ այս մայրը չկայ ի միջի, նմանութիւնը լոկ արտօնութիւն չտար մեզ արմատներ ստեղծելու՝ այն նոյնութիւնն ապացուցանելու համար։ Նոյնութիւնը կը ցուցնէ միայն թէ այս լեզուները կամ այն լեզուները խօսող ազգերը ժամանակաւ յարաբերութեան մը մէջ էին իրարու հետ։ Ուրիշ օրինակ մը։ Հեղինակը նոյնպէս ենթադրելով garbh արմատ մը նախալեզուին մէջ, անկէ կը հանէ Պարս. կիրէպէրէ, Գերմ. կրաֆէն, և Հայ. գրաբար բառերը։ Դիտենք սակայն, գէթ մեր լեզուին համար թէ, մեր գրաւել, գրաբառն է պրս. կիրէպէրէ, կիրէպէ բառէն որ կը նշանակէ հաւասալ, հաւաս, եւ ոչ կիրէֆէրէ բառէն որ է բռնել։

Վերջապէս ի՞նչ օգուտ մեր լեզուն բոլոր ցուցնելու համար ուրիշ լեզուաց, հասարակաց արմատներ ստեղծել, եւ ջանալ մեր բառերն եւս այն արմատներէն հանել։ Մեր լեզուին բառերուն ծագման, ուստի և նոցա զօրութեան, և լեզուին մէջ գործող պաշտօնագրութեան, եթէ եղած է այնպիսի արուեստագիտութիւն մը, քաջ խելամտելու և անկէ գործնական օգուտ քաղելու համար, մեզ պիտոյ է այնպիսի գործ մը որ ցուցնէ մեզ նախ թէ կա՞ն մեր լեզուին մէջ բառեր կամ ձեւեր որ ստուգիւ առնուած են այս կամ այն լեզուէ և ճարտարութեամբ հայացած, և երկրորդ՝ թէ այս առնուած բառերուն բնութեան, յատկութիւններուն եւ ուրիշ պարագաներու համեմատ շինուած են ի նոցունց նոր եւ նման գաղափարներ յայտնող նշաններ։ Այսպիսի գործ մը, որչափ թերութիւն ունենայ, ըստ մեզ է, գէթ մեր լեզուին համար, ստուգիւ պատմականապէս եւ բանասիրապէս ապացուցական և գործնական երկասիրութիւն լեզուագիտական։»

Սոյն այս անաչառ քննադատութեան հետ բախտաւոր պիտի համարինք զմեզ լսել նաև զկարծիս մեծանուն Քերողիէ Պատկանեանցի, այլ սակայն վերահաս անձնական տկարութիւն մը դժբաղդաբար արգելք եղաւ իրեն հաղորդել մեզ իւր քննութեան արդիւնքն ի մասին վերոյիշեալ երկասիրութեան։

Ո՛չ նուազ ուշադրութեամբ և հետաքրքրութեամբ պիտի ընդունի անշուշտ «Փառանձեմ եւ Ողիսպիա» գրական թատերգութեան, ինչպէս նաեւ «Ճաշակ Ոսկեղէն Դպրութեան» հանդէսի պարունակած պատմական և մատենագրական ինչ ինչ ընտիր հատուածոց նկատմամբ քննչաց կարծիքն. եթէ ինչպէս ըսինք արդէն, այս երկասիրութիւնք համաձայն գտնուէին կտակին պահանջած պայմանացն և մրցման ենթարկուէին։

Անցնելով ուրեմն միւս գրեանց, նախ ընդունելու պատիւն ունեցանք Վահ. Միքայէլ էֆ. Փորթուքալա[1] գրագրատուին «Նկարագրական Ուղեւորութիւն ի հայաբնակ գաւառս» գրքին նկատմամբ, որ ահա՛ սակի։

ՕՐԹԱԴԵՂ, 12/24 Յունիս 1887

Վսեմափայլ էֆէնտի,

Ուշի ուշով ընթերցայ «Նկարագրական Ուղեւորութիւն ի հայաբնակ գաւառս Արեւելեան Տաճկաստանի» խորագրով տեղագրութիւնը, բաժանեալ յերիս մասունս, զոր երկասիրած է Մանուէլ Ն. Միրախորեան էֆէնտին, և որոյ նկատմամբ իմ գաղափարս և դատաստանս հարցնել բարեհաճեր էիք Ձեր 22 Ապրիլ 1887 և 24 թիւ պատուական նամակաւ։

Այն լայնածաւալ պետութիւնը որոյ մէջ կը բնակի հայ ազգին մեծագոյն մասը, ճոխութեան և գիտութեան անհուն և ամենազան գանձեր կը պարունակէ, որք տակաւին անծանօթ են մեզ։ Այդ գանձերէդ կարելի եղած օգուտը քաղելու համար, նախ և յառաջ կարեւոր է ճանաչել մանրամասնօրէն այդ երկիրդ։ Վասնորոյ Միրախորեան էֆէնտիի ձեռնարկութիւնը յոյժ գովելի և պիտանի է։

Բայց այդպիսի գործոյ ոչ մէկ մարդու ջանքը և ոչ մէկ ուղեւորի գիտութիւնը բաւական է։ Հարկ է որ աշխատութիւնը բաժնի։ Հանրաբան և երկրաբան մը աշխարհիդ խաւերը ընէնէ։ Ճարտարապետ մը հին և նոր ձեռակերտից ոճը՝ արուեստը, չափերը և պատկերը ծանօթացնէ. հնագէտ մը արձանագրութիւններով և այլ յիշատակարանօք պատմութիւնը հաստատէ. մէկը՝ այլ և այլ քաղաքաց և տեղեաց վաճառականական ներկայ առընչութիւնքն և սոցա ընդարձակման համար հնարաւոր միջոցներ ցուցանէ. ուրիշ մը բնակչաց բարքը, կրօնքը, դիտութեան կամ տգիտութեան աստիճանը ուսումնասիրէ և նկարագրէ. այլ ոմն արդի յոյժ պակասաւոր բառեսնելոց և ցեղաբանական, տեղագրական կամ բուսաբանական անօր ծանօթութիւնքը ճոխացնելու կամ ճշդելու զբաղի, ևն ևն։ Այդ զանազան ձեռնարկութիւններդ առանձին առանձին մանագիտաց ձեռօք կատարուելէ ետքը միայն կարելի կըլլայ ընդհանուրին բաւական ճշգրիտ տեսութիւն մը կամ նկարագիր մը յարդարել։ Մանագիտութիւնը հարկաւոր է։ վասն զի առանց ասոր մարդս չատ անգամ բնաւ չտեսներ և կամ ստուերակերպ կը տեսնայ ինչ որ երկրին երեսը յայտ յանգիման կը ցուցանէ նմա։ իսկ ինչ որ անոր ծոցուն մէջ գաղտնի պահուած են, թաղուած կը մնան ի սպառ։—կարծեմ թէ ամէն անոնք որ Օսմանեան գաւառաց տեղագրութեամբ զբաղիլ կուզեն, պարտին վերոյգրեալ դիտութեանց մի քանին իրենց ծայրայիր պարապմանց նիւթ ընտրել։

Ձեմ կրնար զրուցել թէ Միրախորեան էֆէնտին այդպիսի պատրաստութեամբք ձեռք զարկած ըլլայ գործոյն. իւր երկասիրութեանը մէջ ուզած է ամփոփել ամենայն կարգի տեղեկութիւնք, բայց սոքա չատ անգամ աւելի ընթերցողին հետաքրքրութիւնը կը յուզեն քան կը գոհացնեն։ Ազգակ գաւառին նկարագրութեան մէջ որ այդ երկասիրութեանդ ամենէն նշանաւոր մասն է, և որուն համար ուրիշ կողմանէ շնորհակալ ըլլալու պարտականեմ հեղինակին, այդ պատրաստութեան պակասն աւելի զգալի է։

Այսու ամենայնիւ այդ դիտողութիւններդ ընելով, չեմ ուզեր հեղինակին արդիւնքը նուազեցնել։ Պէտք չէ մոռնալ թէ ի՛նչ դժուարին բան է ասիական ներքին գաւառաց մէջ ճանապարհորդելը։ թէ օրքան խոչընդոտներ կը յարուցանեն մանաւանդ մանրակրկիտ քննութեան, ընակչաց մերթ վայրենի բարքը, մերթ աւերդաստաւորութիւնքը։ Միրախորեան էֆէնտի արեւելցի ուսումնասիրվրայ մի է որ ուրիշներու կուսելու չհամարձակած տեղերը կ'ուզէ մտնել. անօթութիւնը, ծարաւը, վտանգն երկիւղը չեն կրնար զինքն յետս կասեցնել իւր կէտ դրած նպատակէն. իւր գրութեանը մէջ կան այնպիսի նոր բաներ տեղեկութիւններ զորս կարծեմ որ ոչ ոք տակաւին հաղորդած է ի տոհմային կամ յօտարազգի ճանապարհորդաց։

Ահա այդ յատկութիւններով Միրախորեան էֆէնտին յոյժ պիտանի ըրած է իւր երկասիրութիւնը. կարելի է թէ ուրիշներն այսուհետեւ աւելի հեղինակութեամբ ճառագրեն և լուսաբանեն ինչ որ ինքը արտօրնօք տեսած է և մասամբ իւիք մթոյ մէջ թողուցած։ Բայց պատմական մէկ բանի նշանաւոր վայրեր ինքն առաջին եղաւ մատնանիշ ընելու ու այդ արդիւնքն ալ փոքր չէ։ Միրախորեան էֆէնտի իրեն յատուկ սճ մի ունի, որ թէպէտ ընդհանրապէս դիւրասահ չի կրնար ըսուիլ, և մերթ ընդ մերթ խրթին ալ է, բայց ունի եզական եւ գաւառական բացատրութեան ձեւեր, որով համարն գրութիւնը նկարագրուած տեղեաց դրոնը կառնու և անոնց նշանը կը կրէ։

Իմ խոնարհ դատողութեամբս, կարծեմ թէ բոլորովին համաձայն կ'ըլլայ բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանցի դիտաւորութեանը, վարձատրել Միրախորեան էֆէնտիի երկասիրութիւնը, թէ սորա բուն արժէքին համար և թէ ի քաջալեր նմանօրինակ աշխատութեանց։ (Ծ՝ափոնարոնինդ)

Մնամ

Աղնուափայլ Տէրութեանդ
խոնարհ ծառայ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՓՈՐԹՈՒՔԱԼ

Գեր. Խորէն Արքեպիսկոպոս Նար Պէյ, որում նմանապէս գրեցած էինք, հետեւեալ կերպով կը հաղորդէ մեզ իւր ուղղասոյ դատաստանն.

Վսեմափայլ Ատենապետ էֆէնտի,

Ձեր 22 ապրիլ թուակիր առ իս ուղղեալ նամակն զուգակցելով Մանուէլ էֆ. Միրախորեանի երկասիրութիւնն մակագրեալ «Նկարագրական ուղեւորութիւն ի Հայաբնակ գաւառս», կ'առաջարկէիք ինձ՝ յանուն Պատուոյ ճանաչողութեան, իմաստասիրել զսոյն տեղագրութիւն, և բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանցի կտակեալ մրցանակաբաշխութեան ուղղոյն եւ նպատակին համաձայն գնահատելով զայն, ընդունելութեան արդիւնքն հաղորդել Ձեզ։

Ինձ եղեալ յանձնարարութեան համեմատ՝ ընթերցայ վերոյիշեալ նկարագրական ուղեւորութիւնն, որ երեք մասի բաժնուած է, և սկսեալ ի Տրապիզոնէ՝ կը յանգի վերադարձիս ի Բարձր Հայս, յաւելմամբ նկարագրի Հայ գիւղացւոյ տարեկան կենաց չորս եղանակի, և տանուտերական իշխանութեան, վանական որոց եւ քրիստոնեայ վրայ համառօտակի ծանօթութեամբք։

Թէպէտ հեղինակն կ'ամուսնանէ զիւր տեղագրութիւն «պիտանի ցիտոց», սակայն չգտայ անդ գիտնական ուղեւորութեան մը հանդամանքներն՝ հնագիտական, երկրաբանական, բուսաբանական և այլն տեսակէտներով։ Թերի է պատմաբանական եւ մատենագրական յիշատակներէ, լեզուի և ոճոյ կը պակսին խնամք, և յայտնի կ'երեւին նրշանք հապճեպ գրութեան ընդհանրապէս, միանգամայն հեղինակին տեսութիւններն՝ ուրեք ուրեք իրենց վիճելի կողմերն ունին։

Բայց սակայն գովելի կը գտնեմ հեղինակին ազգասիրական ոգին՝ որ բոլոր գրուածոյն մէջ կը փայլի, և ցուցուցած ըստ բաւականի հմտութիւնը, խոհեմութիւնն եւ անձնուէր աշխատութիւնն՝ ի հետազօտութիւն մեր հայրենի երկրին, եւ՝ ի ծանօթացումն նորա արդի վիճակին՝ գէթ արտաքնապէս։

Հետեւաբար՝ եթէ Միրախորեան էֆէնտիի սոյն տեղագրութիւնը չկարենայ համարուիլ կատարեալ գործ մը, և արժանաւոր առաջին մրցանակին, բայց և այնպէս՝ ինձ կը թուի թէ կարելի է պատուել զայն մրցանակաւ իւիք, ոչ միայն ի վարձատրութիւն աշխատութեանց և ջոհոդութեանց նորա, որով կը հանդիսանայ մինն՝ ի ջանասէր տեղագրաց Հայաստանի,— այլ զի՝ բաջալերուի նա՝ և այլք եւս այսուհետեւ՝ ի նմանօրինակ երկասիրութիւնս՝ օժտեալս առաւելագոյն կատարելութեամբք, յօգուտ Հայ ազգին և աշխարհագրութեան նորա։

Հաղորդելով Պատուարժան Ցանձնաժողովդ զարգիւնս քննութեան իմոյ և զդնահատութեան՝ թողում իմաստութեան նորա անօրինել զարժանն։

Մնամ յարգանօք և օրհնութեամբ
Աղօթարար
ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Ի Պէշիքթաշ, 29 մայիս 1887

Իսկ Յակոբ Ալլահվերտեանի «Ուլնիա կամ Զէյթուն» երկասիրութիւնն ինձ յուզարկելով հարցրել էիք իմ կարծիքս նորա մասին։ Ես թէպէտ զբաղուած լինելով չափազանց՝ միջոց չունեցայ ուշի ուշով ուսումնասիրելու այդ գիրքը, բայց կատարած լինելու համար Ձեր յանձնարարութիւնը՝ ահա կարճառօտիւ յայտնում եմ իմ կարծիքս նորա մասին, որչափ որ հնար ունեցայ ծանօթանալու նորան։

Ա. Այս գիրքը մի համագրութիւն է Զէյթունի հայ ժողովրդեան և ուսումնասիրում է նորա ընտանեկան, մասաւոր և բարոյական կողմերը հանդերձ տեղւոյն աշխարհագրական տեղագրութեամբ, և տալիս է նիւթ հետազօտելու Զէյթունի բարբառը Պատմական մասը պակասում է նորանում. բայց այս թէպէտ և մեծ թերութիւն է գրքի լրութեան՝ սակայն պէտք է վերագրել այնպիսի հանգամանքների, որոնք աւելի զօրաւոր են եղել քան հեղինակի ցանկութիւնն՝ այս մասում եւս գիրքը լիակատար անելու։

Բ. Գրքի Ա. և Բ. մասերը, որոնք խոկապէս հեղինակին են պատկանում՝ օգտակար են, որովհետեւ մատակարարում են առատ նիւթ՝ ուսումնասիրելու համար Զէյթունի հայոց մասաւոր և բարոյական յատկութիւնները և համեմատելու համար ուրիշ գաւառների ժողովրդեան հետ։ Հեղինակն այստեղ գովելի մանրաքննութեամբ նկարագրում է Զէյթունցուն, նորա ծննդեան օրից մինչեւ մահն ու թաղումը, եւ հաղորդում է բազմաթիւ մանրամասն տեղեկութիւններ որոնք խստ կարեւոր են ժողովրդագրութեան համար։ Բայց այս մասերն ունին իրանց թերութիւններն եւս, որոնք գլխաւորապէս գրականական ոճի և լեզուի մէջ են պարունակվում. ոճն այնքան կրճատ և համառօտ է որ այս մասերը կարծես ոչ թէ բուն շարադրութիւնը լինին, այլ ծրագիր (programme) մի ընդարձակ շարադրութեան։ Լեզուն ևս զերծ չէ թերութիւններից, և ինչպէս երեւում է գրաբառը տեղ տեղ զգալի կերպով ներգործել է նորա աշխարհաբառին վերայ, որ երբեմն բաւական խորթ է թուում։

Գ. Երրորդ մասը, որ պարունակում է Զէյթունի բարբառով անէծք և օրհնութիւնք, երգմունք, առակք... և փոքրիկ բառարան՝ արժանի է ամենայն հաւակրութեան. գոքա չատ թանկագին նիւթեր են լեզուագէտին՝ մեր բարբառների և գրական հին ու նոր լեզուների համեմատական ուսումնասիրութեան համար։

Դ. Այս բոլորից հետեւում է, որ գիրքը օգտակար և գովելի ձեռնարկութիւն է և մշակուած է բաւական հաստուն կերպով։ Նորա թերութիւնները վերաբերում են ո՛չ թէ նիւթին և բովանդակութեան, այլ արտաքին կազմութեան, ուստի և չատ չեն նըուազեցնում նորա արժանաւորութիւնները։

Իմ կարծիքով այս գիրքը՝ թէ՛ իւր բացարձակ արժանաւորութեանց համար և թէ՛ քաջալերելու համար նման և աւելի կատարեալ ձեռնարկութիւններ՝ արժանի է տարեկան մրցանակի, կամ գտնէ նորա մէկ մասին, եթէ լինին ուրիշ արժանաւոր գործեր ևս։

ԿՈՒՐԱՊԵՏ ԵՂԵՒԱՆՑ

8 յունիսի 1887
Ս. Պետերբուրգ

Պատուարժան քննչաց վկայութիւնները ստանալէ յետոյ, Ցանձնաժողովս գումարելով ի նիստ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, եւ ի նիստ առնելով երկասիրութեանց պատրաստութեան եղանակը, հեղինակաց ունեցած անձուկ միջոցներն եւ այլ պարագայներն և ի քաջալեր այլոց՝ միմեանցմէ արժան գտանց որ Սահակ Մեսրոպեան մրցանակը այս տարի բաշխուի ընդ մէջ այս երկու հեղինակաց որուելով, առաջինն՝ այն է Մանուէլ էֆ. Միրախորեանի 35 ոսկի՝ վասն «Նկարագրական ուղեւորութեան», եւ երկրորդին՝ Յակոբ էֆ. Ալլահվէրտեանի 25 ոսկի՝ վասն Ուլնիա անուն երկասիրութեան։

Հարկ չէ ըսել թէ սոյն երկու գրքանք մրցման մատուցուելէ առաջ՝ արդէն տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած են հաւանութեամբ Հանրային Կրթութեան Պաշտօնատան։

Ցանձնաժողովս իրրեւ թարգման փափաքանաց և ըղձից բարեյիշատակ և ազգասէր հանգուցեալին Յովսեփայ Իզմիրեանց, ջերմագին կը բաղձայ որ այս փարձառութիւնք քաջալեր և հրաւոյր մ'ըլլան հեղինակաց՝ յառաջիկայ տարիներու մէջ հետզհետէ առաւել հմտալից և կարեւոր աշխատութիւններ պատրաստելու և այս ոչ միայն մայրաքաղաքիս գրագիտաց եւ հեղինակաց մէջ, այլ եւ այն ամէն երկիրներ ուր կը գտնուի մշակք ազգային գրագիտութեան և պատմութեան եւ գիտուն հետազօտողք, զի կտակին պայմանաց մին ևս է որ ընդունելին ի գնահատութիւն բոլոր այն երկասիրութիւններն որք են հայ լեզուաւ, աշխարհաբառ թէ գրաբառ, ձեռագիր կամ տպագիր, առանց նկատողութեան առնելու երկիրն ուր նորա գրուած են։

Եւ արդարեւ ուսումնասիրելու նիւթք այնքան ճոխ են և բազմազան որ Ցանձնաժողովս իրաւունք կուտայ յուսալու թէ երբ մեր գրագէտք լուրջ նկատողութեան առնուն եւ քրքրեն նախնեաց թողած մատենագրական գանձերն, ի հայ կամ յօտար լեզու, և ի լոյս բերեն ինչ որ կը վերաբերի անցելոյն մէջ հայոց ունեցած կենցաղին, բարուց եւ սովորութեանցն, անցից և յիշատակարանաց, պատմական, տեղական, նկարագրական, լեզուաքննական ևն, առաւել եւս օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլան հայ դպրութեան եւ արժանապէս կը պատասխանեն կտակարարին բուն նպատակին, որ միակ առարկայն է մեր ամենուս ըղձից և ջանադրութեանց։

Ներկայիս ջերմ ծափահարութեամբ ողջունեցին Ցանձնաժողովոյ տեղեկագրութիւնն։

Յետոյ, Քաղ. Ժողովոյ Ատենապետ Վահ. Նուբարեան էֆէնտի խօսք առնելով, բացատրեց թէ ինչ կերպիւ կազմուած էր այդ մնայուն Ցանձնաժողովն որ նոյն իսկ բարեյիշատակ բարերարին կտակի տրամադրութեանց կը համապատասխաներ։ Նուրբեան էֆէնտի գովել Ցանձնաժողովոյ աշխատութիւններն և յայտնելով թէ առաջին անգամն էր որ այս տեսակ հանդէս մը տեղի կ'ունենար ազգին մէջ, Յանոյց թէ այս հանդէս յառաջիկայ տարւոյ մէջ Սրբոց Թարգմանչաց տօնին օրը տեղի պիտի ունենայ աւելի շքեղօրէն։ Ապա խնդրեց Ամեն. Ս. Պատրիարք հօրմէն որ օրհնէ մեծանուն հանգուցեալին յիշատակը։

Ս. Պատրիարք Հայրն ոտքի ելնելով գովեց և օրհնեց Իզմիրեանց ազգ Յովսէփի յիշատակն եւ հոգեհանգստեան աղօթքներ կարդաց։ Ներկայիս յատնկայս ունկնդրեցին Ս. Նախագահին բանից և այս գեղեցիկ հանդէսը փակուեցաւ։

Ապա զովացուցիչ ըմպելիներ և օշորակներ մատուցուեցան հանդիսականաց։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 18 յուլիս

Օսմանեան Քօնսոլիտ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Մնաց.)	Սկրի	15 33
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	15 33
Բեպայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուելուս	»	15 33
Բարձրագոյն գին	»	15 33
Դուսազագոյն »	»	15 32
Կէս օրին	»	15 32

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 29 Յուլիս, ժամ 5 վայր. 15 երկկոյ

Անգլ. քոնսոլիտ		101 11/16
Օսմ. »	Սկրի Դ. բացուելուս	14 1/8
» »	» գոցուելուս	14 3/16
» »	» Ա.	22
» »	» Բ.	14 1/4
Օ »	» Գ.	14
Օթոման 1871		75
փոխառութիւն 1877		87
Պանք Օթոման		9 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873		93 7/8
Եգիպտական միաչալ (ինդիֆիդ)		74 1/4
» առանձն. (բրիմիէտիկ)		97 1/2
Տպրա Սոնիկ		71 1/8
Տօնինիայ (փոխառ. Բօշիլոն)		94 3/4
Հունգարական պարտատոմսերի 4 %		— —
փոխանակութիւն Բարիզի վրայ		25 41/2
Վիէննա, 29 Յուլիս, ժամ 4 երեկոյ		
փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ		125 90
Օսմանեան երկաթուղի		16 20
Բարիզ, 29 Յուլիս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ		
Ֆրանսական Ռանթի 4 1/2 %		109 35
» » 3 %		81 25
Օսմանեան քոնսոլիտ Սկրի Դ. բացուելուս		14 32 1/2
» » » գոցուելուս		14 30
» » » Բ.		14 50
» » » Գ.		14 35
Օսմանեան երկաթուղի		31 75
» Իւեմի բանեմուղիք		— —
Պանք Օթոման		494 37 1/2
Դրէսդ Լիոնի		558 75
» Յեմպրէ		1346 25
Բանգեռսուն Լիոնի		1230
Ռուէզի ջրանցք		1965
Ռուսական 5 % 1877 ի		98
Իտալական Ռանթի		96 90
Սպանիական (արտաքին)		66
Եգիպտական միաչալ		376 25
Բրիօրիմէ Թիւրք		362 50
5 % Հելլենական		351 25
Զէր Լոնտրայի վրայ		25 21

Ա Զ Դ

Բուսէլիի Երկաթուղեաց 105 րդ վիճակահանութիւնը յառաջիկայ յուլիս 20ին (1 օգոստոս ըստ ըստ.) Արքունի Փոքրատոնային մէջ հրապարակաւ պիտի քաշուի ու 550 թիւեր անպատճառ պիտի չանին։

5 կրուշով 600,000, 60,000, 20,000 ֆրանք պարգեւներ չտեսնելու համար ուղղակի գիմելու է առ

Ղ. Փ. ՁՈՐՈՒԻՐԵԱՆ

Ղալաթիա, Գօմխանի խանի դիմաց, թիւ 9
975 4—4

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱԶԴ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵՑՈՅ

Այս անգամ 105րդը պիտի քաշուի յառաջիկայ եւրոպական օգոստոս 1ին, այսինքն յուլիս 20ին ըստ յունաց։

550

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՕՐԹՀԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտագաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած ղրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ ՈՍԿԻ 500,000 — **ՄԱՐԻԹԱՅՄ** — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ ՈՍԿԻ 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամագրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղեալ կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գումիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Սիրոյ, Նէվրոգօք, Բաղլըք, Ճիւմայի պալա, Բէօբրիւի մէվգիլէրի իւլէ պունլարըն մէվգրի մէրպութէխնէն պուլունաճադ օլան ասաքիրի Շահանէ մուայէնաթը իչին միպաեաա օլունաճադ օլան եիրմի դալէմ էրզադը միթէնէվիյէնին շէրայիթի մուգարբէրէ վէ ֆիյաթը մաալիմէլէրի իւլէ Թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ, իչպու Թէմուզը բումինին եիրմինճի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկիկտէն, ի-թասընա Թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասկէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տարբէսինէ կէլմէկէրի։

15 Թէմուզ 1887 — 1024
Նո. 16 — 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Պիլճիւմէ հայվանաթը միրիյէ իչուն միպաեա օլուճաքը էվվէլճէ իլան գրլբնան սամանը իչպու Թէմուզը բումինին եիրմի պերինճի սալը կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկի վէ եիրմի իրինճի կիւնի տախի Թէգարբուր ի-տէճէք ֆիյաթընտան եիւզտէ պէշ Թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընտան, ի-թասընա Թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասկէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տարբէսինէ կէլմէկէրի։

15 Թէմուզ 1887 — 1023
Նո. 15 — 3—3

ԱԶԴ

Երբեմն Մարշ խմբագիր Գէորգ Էֆէնտի Ալյաղեան վաճառատուն մը բացած է ի Ղալաթիա, Բէրչէմպէ-Բազար, Իբսի խան, ստորնայարկ Թիւ 1, ուր կը գտնուին Միտիլլի անխառն ձէթ և օճառ, Դէնէտոսի ընտիր գինի, և Զմիւռնիոյ պատուական օղի, յոյժ չափաւոր գնեղով։ Արդյ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի իւր այդ կարգի պիտոյից համար Ալյաղեան Գէորգ էֆէնտիին դիմել որ ամէն կերպիւ կը գոհացունէ իւր յաճախողներն ինչպէս փոքրը պիտի ցոյց տայ։

937 — 8—10

ՏՕՔԹՕՐ ԱՅԷՐԻ

ԶԷՐՐԻ ՓԷՔԹՕՐԱՆ

Տօքթօր Այէրի Զէրրի Փէքթորանը արագապէս կը բուժէ հարբուխները, հաղերը, խոլորդի վէրքը, փողաչաք, բորբոքումն հագագի, բորբոքումն ընչափողի, ընչարգեութիւն ևն։

Այս դեղը հրաշալի կերպիւ կը զօրացնէ տկար թոքերը, կը հանդարտեցնէ թոքային գրգռումները, և կապուտ հագի և յառաջացեալ թոքախտի համար մեկ դարմանն է, որ հզօրապէս կսփոփէ ու կը կազդուրէ։

Տր. Այէրի Զէրրի Փէքթորանն այնքան մեծ հմտաբ ստացած է իբրեւ ամենէն հզօրագոյն դարմանն զոր գիտութիւնը ի յայս ընծայեց, ինչուհիւ նորա կսկրդի և թոքային տկարութեանց վերայ ունեցած ազդեցութեան և միջոցաւ նուազող ազդեցութեան է, որով միանգամայն իւր առաքինութեանց ջատագովն և պաշտպանը կը հանդիսանայ։

Զկայ ամենեւին դեղ մը որ կրնայ այնքան կարեւոր լինել հիւանդին քան զայս, և կամ աւելի արժանիք ունենայ նորա կատարեալ վստահութիւնը գրաւելու։

Զէրրի Փէքթորանն ընտանեկան գործածութեան համար եղած ուրիշ ամէն դեղերէ գերազանցն է և հաւատ բնաց չատ հաճելի լինելով փոքր տղայք չատ դիւրաւ կառնուն։

Գործածութեան եղանակը չիշերուն հետ կը տրուի։ Կեդրոնատեղին է Ս. Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և ԸՆԿԵՐԱՑ Ամերիկեան վաճառատունն, ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ Կը ծախուի նաեւ քաղաքիս մէջ զանազան դեղագործաց քով։

531

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒ

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՊԻԻՏԱՐԷՍԹԻ

ՀՈՆԴԵՐՋ ՎԻՃԱԿԱՀՈՆՈՒԹԵԱՐԸ

Ամբողջական դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	10,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լօմէն Բարարար
» Լեազոր գործակալ. Մ. Նազարէթ Եաղճեան

Ֆրանքօ-Հոնգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ գիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կընդունի, նոյնպէս փոքր աղջոյց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զատակաց տէր անձանց իրր նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զատակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զատակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար։ Սակայն արդյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիւտարէսթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի ունենան, մէն մի չահող թիւ 100 անգլիական ոսկի չահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։

Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Օրինակ.—30 տարու անձ մը տարին մի անգամ 4½ ոսկի տալով 200 անգլիական ոսկիի ապագայ մը պատրաստած կըլլայ իւր ընտանեաց ևն. ևն։

Փափաքողք ազատ են ընկերութեանս պատուաւորութեան և հաստատութեան մասին տեղեկութիւն ստանալ Եւրոպիոյ մեծ դրամատուններէն։

65

HUILE DE FOIE DE MORUE DÉSINFECTÉE de CHEVRIER

ՍԷՎՐԻԷՐԻ ՄՈՐՈՒ ՃԿԱՆ ԻՒՂ ՋՏՈՒԱԾ

Առաջնակարգ դեղագործ ի Փարիզ. ասպետ Պատուոյ լեգէոնի, վարձատրեալ Բ. կարգի Մէճիտիէով, ֆօնտոթէր Իզապէլ-լա-Դանթոլիք պատուանշանին։

ՃԵՐՄԱԿ ԵՒ ԹՈՒԼ

Մորու ձկան իւղը խոյժ զանով զուսլով, Պ. Շեվրիէ այդ հեղուկին տուած է ախորժելի համ և հոտ, մանգամայն աւելցնելով անոր բուժիչ յատկութիւնն։

Այս դիւտին պատճառաւ հնարիչը մեծամեծ վարձատրութիւններ ստացած է, միտալ և պատուոյ վկայական։

Ամբողջ աշխարհիս բժիշկք կը նախադասեն զայն ամէն տեսակներէն։

ԵՐԿԱԹԱԽՈՒՌՈՒ

Պ Շեվրիէ իւր դիւտը կատարելագործած է էօ-էօ-ա ֆոսֆորամորու ձկան երկաթախառն իւղ մը պատրաստելով։ Հաճարակ այս յաւելուածն, իւղը դիւրաւ կը մարսուի և բնաւ սիրտին չպատճառուեր։ Ուստի նախընտրելի է միւս բոլոր երկաթախառն պատրաստութիւններէն և յոգնութեան կը գործածուի թոքախտի, Պրոնշիթի, Վատութեան և Խորն համար։ Մանաւանդ կը յարմարի տիրապետող անձանց։

711

Ընդ. հ. մեներանց, կեդր. դեղատն. Ն. ԹԷՕՏՕՐԻՏԷՍ, 244, Մեծ փողոց Բերայի, Կ. Պոլիս Միեւնոյն դեղատան մէջ կը գտնուի նաեւ Շեվրիէի կազդուրիչ ԳՈՒՈԱՅԻ ԳԻՆԻՆ։

ԱՊԱՀՈՎ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

ԶՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. Դուբիտոնեան պար.—Լուսնոտութիւն—Արգանդախզղ—Հիւանդութիւնք ուղեղի և ողնածուծի ջղաձգութիւնք, գլխու պտոյտք, ջղային տագնապք, շլացմունք, քնատութիւն, ուղեղային բորբոքում, սերմնաթափութիւն

ՍԻՌՕ ՀԷՆՐԻ ՄԻԻՌԻ միջոցաւ

Բիմիապէս մաքուր բրոմասիոնի պատրաստութեամբ

16 պարուան ԱՊԱՀՈՎ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ Փարիզի Հիւանդանոցաց մէջ գործածութեամբ։ Շատ կարեւոր տեղեկութիւնք կը տրուին փափաքողաց ձրիաբար

ՀԷՆՐԻ ՄԻԻՌ, ի Բոն-Սէնդ-Էսբռի (Ֆրանսա)

Մեծաքանակ կը վաճառուի ի Գեղագործական Մթերանոցն, 35, Ղալաթիոյ Մեծ փողոց, Կ. Պոլիս։

Փոքրաքանակ կը վաճառուի ամէն դեղատանաց մէջ։

816

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Կիները, Կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամէն փափուկ անձինք։

Վիալի Գինին ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղտութեան, Թոքախտի, Սատմկան ամէն ցաւերու, Փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, ևայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժգնաւորութեան ամէն վիճակներուն որոց շատեր չարաչուք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻԻԹ ՖՈՍՖԱՏ ՏԸ ՇՕ

QUINA PHOSPHATES

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջղային ու Ուղեղային դրութեանց կազմութեան և Զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալիբրանտիի դեղարան Տէլլա-Նուսա, դրան մեծ փողոց 169։

766

ԿԱԶԻՒ ՄԻՋՈՑԱՅՈՂԱՆ ՓՈՇԻՆ

Ամենաշնորհ Դեղ. Սէ Մլուկներու, Վուերու, Ոջիներու, Ճանճերու, Մժեղներու, Մրջիւններու, Թրթուրներու, Հարենի որդերու եւն դէմ։ Գինն կը ծախուի 12 Ֆրանք։ Թղթատարութեան միջոցաւ, 100 կրամն 1·95 Ֆր. է։—Դիմելու է առ Ի. ԿԱԼՁԻ, 71, Դուս ա Վէրսայմիլ, Լիոն։

Արեւելից համար ներկայացուցիչն է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիոյ Մեծ Փողոց, 35, Կ. Պոլիս։

796 — 10—10

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ԱԶԳՄԱՏՈՒՆ

Ի ՊՈՒՅՍԼԻ ՀԱՄՈՅԹ

ՅԻՆ ԱՆՃԱՐԼԱՐ ԵՕԳՈՒՌԵՈՒ Կ. ՊՕԼԻՍ

Սոյն կազմատան մէջ կան Եւրոպական նորընտիր և կատարելագործեալ մեքենաներ որոնցմով կը կազմուին և կը յօրինուին

ԶԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ

ԳԻՐՔԵՐ դեղեցիկ և հատաւոր ՏՈՒՓԱՐՆԵՐ, վաճառականական եւ ԱՑՑԵՆՕՄՆԵՐ, խիստ մաքուր և ընտիր։

Ցանկացողաց դիւրութեան համար կազմատունը ունի իրեն կցորդ վաճառատուն մը թիւ 27 Ֆինճանճըար-Եօղուշը, ուր կընդունուին յանձնարարութիւնք և ուր կը վաճառուին նաեւ գրագրական ամէն տեսակ պիտոյք, ինչպէս թուղթ, գիր, տուփարք, պարսակ, գրասարակ եւն։

736

ՍԻՆԿԷՐԻ

ՃԵՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՑՆԵՐԸ

Կը գտնուին միմիայն ի Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90,—ի Կալաթա Կլլանի խան, 2,—ի Բերա, Կալաթա Սէրայի դիմաց։

Ժ. ՆԻԿՏԼԻՆԳԷՐ

Վաճառման դիւրութիւն
Զգուշանալ կեղծերէն։

626

ԲԱԲԱԵԱՆԻ

ՇՈՒՇԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հէլէբուլ, Մէնէմէնտէ և Օրէոսյ գլխ. բանոց

ՀԱՆՈՒԱԾՔ ԵՒ ԳԻՆԵՐ

Անուանք	Գինք	Անուանք	Գինք
Ալա Ֆրէնճ	3,000	Գաբ	
Զարատ	2,500	Ռոճիկ	
Լաքտանա	2,500	Ֆրուրքանդ	
Լարտիա	2,500	Ուրֆա	
Մասարոնի	2,000	Ֆոտը	
Բուռնիլիա	2,800	Ֆոթքրեթ	

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ողորմելոց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲՈ ԵՒ ԸՆԿ

536 — Գործակալք

ԱԴԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՖԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մ-ր-ի-ա-ի և Բ-ր-ի-ի գլխ. կանոնաւորագիր բանոց

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաֆրա-ի երթաթիք յաւասիկայ շոգենաւն է ը Մէնէրէի որ յունիս 27ին Մարսիլիայէն և օգոստոս 3ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յաւասիկայ շոգենաւն է Անդրէ-ի որ պիտի մեկնի օգոստ. 3ին։

Ուղղուիլ և տես-ա-ա-ա-ի-ի

Նաւագրէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՒԹ ՐԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլէթ
Մոսկանէ փողոց, Թիւ 14

536

ՄՈՍ

ՇՈՒՇԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հէլէբուլ և Մէնէմէնտէ գլխ. բանոց

ՀԱՆՈՒԱԾՔ ԵՒ ԳԻՆԵՐ

Անուանք	Գինք	Անուանք	Գինք
Քանոքուս	4200	Մէմիա	3000
Ֆերոս	4000	Սամարի	3000
Օսմանլի	4000	Նէրեթիս	3000
Սեւոգրին	3250	Յերա	300
Թիպս	3250	Լոգիա	800
Մակասար	3250	Օրինա	800
Մարիօթիս	3250	Սէսիլ	700

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈՒԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՃԵՄԱՐ ՄՈՍ և ԸՆԿ

541 — 51, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

SUCCURSALE DE L'ORIENT

JOB

ՍԻԿԱՐԷԹԻ ՃՇՄԱՐԻՏ ԾԽՈՂՆԵՐԸ

Պարտին գործածել
մեր տարն 811

Բկամ բնաւ չթող ԼԻՄԱՆ ՊԱՐՏՈՒ

Ստորագրութիւն
Jn Bardou

այս նշանով միայն կը լինի

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ. Էջ Ռէյլս, Կ. Պոլսոյ և Օրէոսյ

ԹՈՎ ՄԱՍ ՈՒԻԼՍՆ

ՈՐԴԻՒՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Գինք	Անուանք	Գինք
Անուանք	Գինք	Անուանք	Գինք
Ալպանա	2,000	Լէքսանդրա	4,500
Ամէրէլ	3,000	Մարգինկա	4,300
Ամկա	1,300	Մարգարիտ	2,500
Գասսանա	3,500	Մէլը	2,000
Գօրտանիս	2,200	Նէրօ	2,000
Զարվա	2,000	Օթելլո	5,000
Գէլլրա	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբաս	2,500	Օտրանդ	4,500
Գամէռ	2,100	Օգէտ	2,000
Գաբա	2,000	Բասիլիկ	1,200
Գօմա	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտա	2,500	Բաստէր	1,700
Տօմինա	1,800	Գիգա	2,800
Իրաբա	2,600	Իսալիա	1,400
Հրաբա	2,600	Իսմալաս	3,200
Յալքան	800	Իսլա	3,000
Ֆիտա	1,700	Բոմանա	5,500
Ֆլամինկ	1,600	Բոմեա	3,500
Կապրէս	5,500	Պալէրմ	1,000
Կիրամա	2,200	Պաքէ	2,000
Կոզ	1,800	Սիրյոն	2,000
Կրօսնա	2,200	Սարէնտ	4,800
Հանգ		Տրաստ	1,200
Հէրա	3,000	Թ. Ամերիկա	3,000
Հիասպէս	3,000	Թիպէր	1,300
Հիւմարդ	1,200	Փօլիտա	2,800
Ձիտա	2,300	Քանդա	3,600
Ֆէլիս	2,100	Ֆլամա	1600
Ֆօնթ	2,250	Ջէկարա	3,000
Լէր	2,000	Ջիրա	41,0

Թիւրաս չոգենաւը, նաւապետ Մանոս, ընդ հանուր վաճառքով այժմ կը գտնուի ի Էջլ, և անոյշ 28ին պիտի մեկնի։

Ս-ա-ի-ա-ի-ա-ի